47րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 613 Կ. ՊՈԼԻՍ 3/16 ՄԱՅԻՍ 1903 ՇԱԲԱԹ 1321 ՍԷՖԷՐ 19 — 3 ՄԱՅԻՍ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱՔՃԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի ճատտէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته در
صاحب امتیازی : اوهانس قیه
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Այս անհրեւակայելի տաք օդին՝ ուր ջերմաչափը 32 կը ցուցնէ շուքին մէջ, վարդի ու սոխակի վրայ մտածել շատ անբնական պիտի ըլլար, թէև Մայիսի առաջին օրերուն մէջ գտնուինք։

Ցուլիսի հրատապ օրերը զով կրնան համարուիլ բաղդատմամբ հինգշաբթի հեղձուցիչ տաքին, ուր տերեւ մը իսկ չէր շարժեր և մարդ աշխատելու, աջէն ձախ դառնալու կամք չէր զգար իր վրայ։

Օդին այս անժամանակ փոփոխութիւնը որ տեւական չի կրնար ըլլալ բնականաբար, իր անմիջական հակազդեցութիւնը կրնայ ունենալ ինչպէս պտուղներուն ու հողաբերքերուն, անանկ ալ առողջութեան վրայ, քանի որ անակնկալ մ'է ան, որուն համար կանխազգուշութիւն չէ տեսնուած դեռ։ Շատեր շաբաթէ մը ի վեր հանեցին իրենց բուրդ ֆանէլաները, նկատելով որ ասանկ տաք եղանակի մը մէջ անկարելի էր այլ եւս ձմրան հագուստ հագնիլ, բայց Մայիսը այս բացառիկ ջերմութիւնն անցընելէ ետք կրնայ վերադառնալ իր սովորական զով օդին՝ մանաւանդ առտու իրիկուն, ուր ծովային ճամբորդութիւն ընողներ գուցէ զղջան իրենց անտեղի փութկոտութեան համար և ենթարկուին այլ և այլ հիւանդութիւններու, որոնք սովորաբար ծնունդ կ'առնեն տաքէն պաղ և փոխադարձաբար կատարուած անմիջական փոփոխութիւններէն։

Մարմինը ամէնէն աւելի ասանկ եղանակներու մէջ է որ խնամքի կը կարօտի և իրենց առողջութեան վրայ մտածող անձինք պէտք է ձեռքէ չձգեն զգուշութիւնը, քրտնելու հետեւանքին զիրենք պաշտպանելով։

Արդէն ամէնէն մեծ առողջապահութիւնն ալ աս է. կարելի եղածին չափ քիչ քրտնիլ և քրտնելէ ետք փոխէ ցուրտէն պաշտպանուիլ։ Այս երկու սկզբունքը յարգողներ կէս առ կէս ապահոված կրնան նկատել իրենց առողջութիւնը. բայց շատեր դժբախտաբար անփոյթ կը գտնուին այս տարրական նախազգուշութեան և քանի՛ քրտին այնչափ զովարար ըմպելիներու վրայ կ'իյնան, կարծելով որ անոնք պիտի մարեն իրենց ջերմութիւնն ու քրտինքը, մինչդեռ բոլորովին հակառակը տեղի կ'ունենայ և այն շրջանի օշարակալաճառներու ծախած օշարակները խմուելէ երկու վայրկեան ետք, կ'սկսին դարձեալ այրել մրկել ստամոքսը ու քրտինքի վերածուելով կ'արտաթորուին մարմինէն։

Ընտանիքի պետ մը պէտք է ուշադրութիւն դարձնէ այս կենսական պարագաներուն, եթէ կը փափաքի առողջ ապրիլ ու առողջ պահել իրենները։ Տնտեսագիտութիւնն ու խնայողութիւնն ալ աս կը պահանջեն, որովհետեւ երբ անգամ մը հիւանդութիւնը ներս մտնէ տունէ մը, ալ ո՛չ բերնի համ կը մնայ հոն, ոչ ալ հաշիւ, ամէն օր բժիշկ, դեղ, տառապանք, սրտմաշուք։

Դիտուած է որ շատ մը գործեր փճացած են, միմիայն հիւանդութիւններու հետեւանքով, հոգ չէ թէ գործին վարիչը չըլլայ հիւանդը. ընտանիքին անդամներէն ո և է մէկին հիւանդութիւնը ամէնէն մեծ հարուածն է միջնակարգ դասակարգին համար, որովհետեւ ամէն այցելու մէջ մէկ խորհուրդ կուտայ և հիւանդին տէրը եթէ աջի բերան դրամ ունի, կ'առկուի շարունակ նոր նոր բժիշկներ հրաւիրել, կարծելով որ բարձր այցեգիններ վճարելով պիտի կրնայ փութացնել բժշկութիւնը հիւանդին, որ եթէ այնչափ պահողութիւններէ ետք փրկուի իսկ, չի դադրիր ամենամեծ ծախսեր պահանջելէ։ Բժիշկը ընդհանրապէս նկատողութեան չառներ յաճախորդին կացութիւնը, իր քսակին վրայ կը չափէ դիմացինին եկեւմտացոյցն ալ և կը յանձնարարէ որ կամ Վոսփոր և կամ Կղզիները օդափոխութիւն մը պէտք է հիւանդին, վերստանալու համար իր կորսնցուցած ուժը. ա՛լ ո՞վ կրնայ չգործադրել ասանկ պատուէր մը։

Դժուար չէ երեւակայել թէ այս ծախքերը ի՜նչ հետեւանք կ'ունենան համեստ գործի տէր անձերու համար, որոնք թէեւ շատ անգամ հիւանդը կը փրկեն, բայց անոր փոխարէն կը մեռցնեն իրենց գործը, և գործը կորսնցնելը կեանքը կորսնցնելէն նուազ դժբախտութիւն մը չէ ներկայ նիւթապաշտ դարուս մէջ։

Առողջապահիկ հոգածութիւն մը, թերեւս զգուշութիւն մը, ժամանակին համեմատ կատարուած պահեցողութիւն մը սակայն պիտի չէզոքացնէր հիւանդութիւնը, և խնայել գիտցող մարդը պիտի շարունակէր օր աւուր բարգաւաճիլ նիւթապէս ու ֆիզիքապէս։

Այսօր ուրբաթ երբ այս տողերը կը գրենք, օդը բոլորովին փոխուած է երէկուանէն. անտանելի տաքին յաջորդած է զով օդ մը որ կրնայ իր վնասակար հետեւանքները ունենալ անզգոյշներուն, հետեւաբար մեր երկու սեռէ ընթերցողներուն կը յանձնարարենք, առողջապահիկ պայմանները յարգել, քրտնելէ զգուշանալ և ուտեստի ու մաքրութեան հոգ տանիլ։ Ասոնք անթերի կատարելով մարդ կրնայ քիթին խնդալ բժիշկներուն։

Մեր Պրուսայի գործակալութիւնը ստանձնած է Մագսուտ Էֆ. Եսամալեան, որուն կրնան դիմել Պրուսայի մեծարգոյ բաժանորդները՝ բաժանորդագրուելու համար։

ՄԷ՛Կ ՍՆՏՈՒԿՈՎ

[ՊԱՐԶ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ]

Ուսմունքին շրջանը կիսկատար ձգել ու հրապարակ ելլալ՝ հացին պայքարը կանուխէն սկսելու համար, — ինչպէս գիտէք, — չքաւոր տղոց ճակատագիրն է ատիկա։ Գրիգորինը հեռու էր ասոր նմանելէ. ինչու որ հոգաբարձութեան անդամներէն մէկը, պատուաւոր վաճառական, չափազանց համակրած ըլլալով շատ տղուն՝ քաշած հանած էր զայն դպրոցէն ու քովը առած։

Այդ համակրանքը որչափ անոր խելօք վարքուբարքէն ծնունդ առած էր, այնչափ մըն ալ և աւելի՝ անոր աղուոր ձայնէն։ Դպիր էր Գրիգոր։ Վաճառականին համար վայելքներուն գերագոյնն էր կիրակի առտուները եկեղեցի երթալը. և հոն, սիւնի մը կուշտին կռթնած, դէմքը խորանին և ականջները պարապին, մտիկ կ'ընէր աս տղուն երգածքը։ Ձայն մը՝ չի գտնուա՛ծ կերպով պատգամիկ, յանկուցիչ ու ելեւէջուն, որ «Արի»ին հայկական մեներգին մէջ կը սաւառնէր, և «Ամէն և ընդ հոգւոյդ քում»ին՝ այդ աննմանելի՜ սրբազան ցուէքքօին մէջ կը տենդոտէր, կը դողդէր ու կը հատնէր, կամարներուն տակ ծփալով իր չեչտերուն եթերային թովքը։

Ձայնի այդ հրաշալի եղականութիւնը առիթ եղած էր որ վաճառականը իր ջերմեռանդութեան շօշափելի ապացոյցը տայ, դպրաց դասուն ընծայելով կրկվիլցիակ մը ծանր շապիկներ՝ որոնց մէջ Գրիգորինը ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէր իր ոսկեճամուկ, դիւթական բանուածքովը։ Ու Գրիգոր այդ շապիկովը դասը՝ դպրապետին քովը կ'ըլլար, կամ վերը՝ Սեղանին քով, քշոցին գուարթ ծիծաղներուն տակ գլուխը բռնած, դէմքին թեթեւագեղ ձեւը չապլիկին նմանագոյն թաւշին վրայ, իր երգուածքին անսահման քաղցրութեանն կլկլապէ՛ս աղօթքած։

Մարդուս ունեցած ձիրքերուն մէջէն Ձա՛յնն է գերագոյնը, ընդունեցէք ասիկա. ուրիշ տաղանդներ ունեցէք, գրպանիդ լեցուն ոսկի, ուսումը կլլած եղէք, և դեռ ի՛նչ որ կ'ուզէք չարեցէք. գեղեցիկ ձայնը ատոնց ամէնուն վրայ յաղթական չգիտեմ ի՛նչ մը ունի նորէն։ Ամսական ի՜նչ կ'առնէր վաճառականին մեծ գրագիրը։ Թա՛ղը լիրա, Գրիգոր վարձատրութեան մէջ վար չէր մնար անկէ. հոգ չէ թէ միջին, դիւրին զբաղումներ ըլլային իրենները։ Աւելին կար։ Շատ գիշեր անիկա տունէն հրաւիրուած կ'ըլլար բաթրոնէն, ու ճաշէն առաջ, շուրջը օղիի ափսէին՝ որ պարտէզին մէջ, ծառի մը տակ կը սարքուէր, վաճառականը դիմացը առած իր հասարակ պաշտօնեան, սիրագին կ'ունկնդրէր անոր երգերուն։ Կինը և աղջիկը իր քովը կ'ըլլային, պզտիկ, ծառածոյ աթոռներու վրայ. անոնք ալ իրենց կարգին կախուած անոր շրթունքէն։ —«Ապրի՜ս . . .» կը ձայնէր տիկինը, յափշտակութեան կուշտ երկարով մը, երբ ան աղբիւր մը վերջին թրթռումները ոգելու վրայ ըլլար, մինչ անդիէն ամուսինը՝ օղիի սրուակին վիզը մատներուն մէջ, —«Հոգի՜դ ուտեմ . . .» մը կցէր, աչքերը ըմպելիքէն ու կանչուածքէն կիսախուփ։

Ասանկով, տղուն ունեցած «ձայնասիրութեան»ի հմտութիւնը մէկզի կը ծրարուէր, տեղ տալու համար աշխարհիկ երգեցողութիւններուն։ Գրիգոր արեւելեան երգերու պաշար մը ունէր հիմա՝ ուր սուրբերու անեղ հուրինէր կը տարփողէին, ուր սիրով լեցուած տղայ մը իր խնդիրն ու կսկիծը կը հծծէր փոխն ի փոխը, հառաչանքները, բողոքները հոգիին։ Շիտկուած աղուոր պարտէզին մէջ, ծաղիկներուն փափուկ հեւքերուն քով՝ որ անոնց բաժակներէն կ'արտաբղխէր, խումբը այսպէս իր հաճոյքը կ'ըմբոշխնէր, մինչ մթնշաղը կ'անձէր շուրջերնին, աստղեր վերի տերեւներուն մէջ կը խառնային, ու թռչուններ փախչող լոյսերուն հետ կտուցնին գոցած, կը թուէին մտիկ ընել Գրիգորի գեղգեղը։

Ալ երջանիկ էր տղան, երջանիկ՝ ինչպէս որ կ'ըլլայ միջակ դասակարգի պատկանող մէկը՝ որ նոր մուտք ըրած է ասպարէզ։ Իր ապագային վրայ աննորդ ակնարկ մը ձգելու միջնանցքը ինչո՞ւ ունենար. աս մարդուն քով, աս համակրութիւններուն ծոցը յիմարի գործ էր տարբեր խորհիլը։ Զաւկին պէս կը սիրէին զինքը, էփէլ էփէլօք կը վարձատրէին. հետը մէկտեղ սեղան կը նստէին ու շատ գիշեր պառկելու վար կը դնէին զինքը։ Ընտանիքին մէջ մանչ զաւակ մը պակաս էր որ կը լեցնէր Գրիգոր իր ներկայութեամբը, կամ թէ ձայնին եղական հմայքն էր որ զինքը անդամ էր անոնց՝ զգուանքի տաք հանգոյց մը։ Երբեմն կը մտածէր անոր վրայ, և իրաւունք ունէր իր մտքը, երբ այդ երկու եղբօրներուն ալ կայանք կուտայ։

Առտուները գործի, իրիկունները քիչ անգամ վերադարձ ծնողքին տունը, կիրակիները՝ «Օրհնեալ եղբայրք»էն յետոյ նորէ՛ն աղջին, այսպէս կը գոցուէր իրեն համար միւս արտաքին աշխարհը, ու Գրիգոր՝ իր մատաղ հոգիին առաջին զարթօնքին մէջ՝ ողջունած կ'ըլլար Մաթիլտը, բաթրոնին գեղատի դուստրը . . . ։ Կին էակը աս տանը մէջ կը պարփակուէր իրեն համար. ան էր ամէնքէն գեղանին, ամէնքէն թարմը, ամէնքէն յանկուցիչը, ա՛ն էր միակ տիրապետողը իր սիրտին, իր բովանդա՛կ էութեանը վրայ։ Տարփանքի այս լուռ հոսումին մէջ՝ որ օր աւուր հզօր ծփանքներ կուտար իր հոգիին, երիտասարդը կը խայտար, կը բողբոջէր՝ շուքէն արեւ բերուող ծաղկի թաղարի մը պէս։

Ան ալ կը սիրէ՞ր զինքը։ Աստոր տարակո՞յս կար, երբ իրիկուն մը, պարտէզին ծայրը, անոր ձեռքէն ելակ մը ընդունած ատենը, անոր ափին մէջ բանուած էին մատները և պտուղին հետ սեղմուեր, ճզմուեր էին։ Անխօս, անապարուրակ փակուած էր այս դէպքը, սիրոյ պատմութեան բոլոր «Գլուխ առաջին»ներուն պէս։

Սակայն և այսպէս հանմունմ բան մըն էր ատոնցը. տղան չափած ըլլալով լանջքը այն քացուածքին որ կար երկու ընտանիքներուն միջև, բնական էր որ անիմաստ գտնէր իր երազը և ստիպուէր չունեցածի պէս ծախել իր զգացումը. իսկ Մաթիլտ, ծնունդով որչափ ամօլխած՝ այնչափ ալ հաշուագէտ, չըջահայեաց աղջիկ, ամէն ճիգ կը թափէր ինքզինքը չի մատնելու համար, վասն զի իրեն համար մահացում մը պիտի ըլլար հակառակ պարագան, այսինքն եթէ փորձուէր սերը պարզել վիճակը ու ան ալ իր կարգին ունեցոր կնոջ արժանապատուութեանը մէջ վիրաւոր՝ տունէն ոտքը կտրել ուզէր Գրիգորի։ Նկատուածնե՛ր, ուր կծկուած էին աս երկուքը ու կը շատանային չոր պաշտումով մը ապրելու միայն, իրենց հրայրքին ջանալով բոց տալ խուսափուկ նայուածքով, երբ իրիկուն ըլլար, ծնողքը ծառին տակ բոլորուէր նորէն, և մութը ոստերէն վար իջնար՝ դէմքերը ու դիտումները տարտամելով։ Երբե՛ք այնչափ անուշ չէր երգած երիտասարդը որչափ կ'երգէր հիմա, աղջկան հոգին իրենին մէջ թափանցած զգալէն ի վեր, ու մեղեդիները որ կը քակուէին հիմա իր կոկորդէն՝ հեկեկանքի մը, ցաւալած ձայնի մը խաղերը ունէին իրենց մէջ։ Բուն կարծեցնել ներքինը, երբ պէտք ունէր ան պոռթկալու, քրքջելու. աստր վրէժը ձայնէ՛ն կ'առնէր Գրիգոր, —ի՛նչ սիրտ, — ողբալով, գոչելով, աղաղակը լիացունց թօշանելով ու պարբերութիւններուն մէջ դնելով իր սարփանքին ամբողջ խոռովքը։

Երկար չտեւեց այս վիճակը երկուքին ալ վրայ։ Տխուրը՝ բան մը, բա՛ն մը չի կուահեր էր ծնողքին։ Անոնք յամառեր էին միշտ համր մնալու, համակրանքէ անդին քայլ մը իսկ չառնելու, մինչեւ որ օր մըն ալ անձերնին զգեստուած զգալով պառկեր էին չէնք չնորհք, ա՛ն իր տանը, աս՝ իր տանը, դիմէ՛ն մորմալու համար իրենց կազդոյրը։ Դեղէ՛ն, երբ Սէրէ՛ն միայն կրնային ստանալ զայն, ծածկելու տեղ խոստովանուելիք, յորդա՛ն տրուելիք իրենց սէրէն։ Ըսել է խօսք մէկ էին ըրած ատոնք։ Հուակէ ճոթ ցուցցուցած էր անհա վաճառականին ու կնոջը կասկածանքը։ Ուշը մնացեր էին բայց։

—«Անէմի» ։ պա՛րզ «անէմի», ձայնեց լուկ իր այցագինը խորհող բժիշկը, օրիորդին բազկերակը բռնելէն յետոյ, ու ի՛նչ որ նիշեց անիկա թուղթի կտորի մը վրայ, արդիւնքը՝ դեղագործին վաստակն էր աւելի քան թէ պակուղին ապաքինումը։ Հազ, մոխիրի գոյն դէմք, անորժակ՝ բնաւ. ծնողքը վրդովուած էին աս բոլորէն։ Կղզի՛ օդափոխութիւն, ա՛ն ալ ըրին, հիւանդը դէպ ի քայքայում անընդհատ կ'առաջդիմէր սակայն։ Քի՛չ մըն ալ, և ահա մոմի պէս մարած էր Մաթիլտ, կղզին, ծով նայող պատուհանէն աչքը դէպ ի Պոլիս սեւեռած, բացխփիկ արտեւանունքին տակ պահելով պաղած, սառած ակնարկ մը՝ որ տեսակ մը ժպիտ էր անո՛ր հասցէին . . .

Ծաղկեպսակներ չորս դիէն, սրբապատկերներ, վաճառական դասը, և սնտուկ մը ձիւնի պէս ճերմակ, վրան արծաթէ գեղակերտ քանդակներով, —ուրցէ մեռնողին օժիտին յատկանալիքէն աւելի սուղ—։ Ամէն պատի վրայ սեւ թուղթէ «ի ծաղիկ հասակի»ն կը մատնանիշէր անցորդներուն, ու կոչնականները ժամերով կուլային անոր կեանքին չիչուումը։ Մաթիլտ, գարունի գեղեցիկ ցորեկ մը, ծաղիկով ու կանչով բեռնաւոր պատերու քովէ, ծանր ծանր, ցնծութիւնո՜վ կը տարուէր այսպէս, այն միւս Մե՛ծ Պարտէզը. տխո՛ւր հակադրութիւն, երբ էապէս հասարակ վանատած մըն էր ինք կեանքի թերախձանքէն։

Անդին, Գրիգոր համանուն ախտով հասած վատած էր արդէն, ու կսկծագի՛ն էր զուգադիպութիւնը, երբ յաջորդ կիրակին նո՛յն մատուցը ու նո՛յն ծաղկեպսակները կը յատկացուէին անոր յուղարկաւորութեան։ Մայիսի նոյն պայծառ երկինքը, նոյն ցնծութիւնը ու նոյն բազմութիւնը նորէն, վասն զի թաղին ու եկեղեցին սոխակը յաւիտենապէ՛ս դադրած էր երգելէ։

Ու Մաթիլտի հայրը այս անգամ պաշտօնեային չէ, զաւկի՛ն ալ չէ, փեսի՛ն մնալուն էր որ յուղարկաւոր կ'ըլլար։

[illegible]

Կը յանձնարարենք կարդալ մեր ընթերցողներուն, հետեւեալ գեղեցիկ գրութիւնը, ուր անուշ ոճով մը կը նկարուի բոլորովին նոր կեանք մը, մայրապետի մը մեղանչումն ու զղջումը։

ԽՂՃԱՀԱՐ ՄԱՅՐԱՊԵՏԸ

Լերան մը կուրծքին վրայ հաստատուած էր վանքը, արագիլներու բոյներուն նման, կլրակներէ, ժայռերէ ու դալարուտ երկայն դաշտերէ գրկուած։ Ջրերը միմյենական անուշ երգ մը կը հիւսէին լերան ոտքին քովն ի վեր երկնցած, աւելի հեռուն պաղեղ լճակը տեսարանին գեղեցկութիւնը կը չէզոքէր, ու անտառներու ելեւէջաւոր շարքը կ'երեւէր՝ կանաչ թուղթերէ շինուած զարդերու նման։ Վանքը աղ պլրոտ պատկերներուն աջեւ՝ հսկող կոթողի մը նման կը կանգնէր։ Այս աղուոր տեսարանը իր փայլունութեամբ կը զարդարէր թիւ 17 սենեակը, որուն մէջ կոյս ու մատղաշ մայրապետ մը կը պըտըտէր։

Առտու մը, հազիւ թէ առաջին ճառագայթներով կարմրեր էին լեռներն ու անտառները, պատուհանը ելաւ մայրապետը։ Աքեմուարները բարեպաշտիկ զգայութիւններով վառուած կը վերադառնային եկեղեցիէն շարական կարդեր փսփսալով։ Վայրկեան մը լուռ մնաց անդրիացած, կը խաբուէ՞ր արդեօք, չէ՛ նէ պատրանք մըն էր, իրա՞ւ եկեղեցին աւարտեր էր։ Իր շրթները իրար սեղմեց գլխի կարճ երերումներով ու տրտմեցաւ երկիւղածութեան յուզու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երեսը)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՔԱՍԻՄ 125

Կնճռոտ Հանգոյց Մը

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԱ.

Երկու մարդոց բանավէճը հետզհետէ կը սաստկանար և Սարգիս իր թաքստոցէն անձկութեամբ ունկնդրելով անոնց, հասկցաւ որ իրմէ ետքը եկողն ալ տղեկ մը բերած էր եկեղեցին դուռը և վէճը անոր շուրջն էր որ կը դառնար։ Այս զուգադիպութիւնը շատ տարօրինակ թուեցաւ իրեն, որուն թէեւ եզրակացութիւնը հասկնալու սաստիկ տենչ կը զգար, սակայն նկատելով որ ինքն ալ կրնայ օձիքը ձեռք տալ, անոնց կռիւ ըրած պահուն կամաց մը հեռացաւ փողոցին անկիւնը՝ միշտ ուշադրութենէն չվրիպեցնելով կռուըտողներուն ամէնէն աննշան մէկ խօսքն իսկ։

Վայրկեան մը ետք ալ խնդիրը բոլորովին փոխուեցաւ։ Մելինէի աղջիկն ալ ճչել սկսաւ և հուժկու մարդը որ ժամկոչ ըլլալ կը թուէր, այս տղու երկրորդ ձայնն ալ առնելով, սկսաւ դէպի հոն քաշքշել անծանօթը և սպառնալիքներով ստիպել որ երկու տղաքն ալ առնէ տանի, եթէ չուզեր պատիժներու ենթարկուիլ և խայտառակ ըլլալ հանրութեան առջեւ։

Տեսարանը եղական էր, ժամկոչը կը բռնանար, մինչ անծանօթը երդում կ'ընէր որ ինք չէր հոն դրած երկրորդ տղեկը։ Եւ Սարգիս պահ մը վիճումը մտցած՝ չէր կրնար խնդուքը զսպել այս ծիծաղաշարժ իրողութեան առջեւ։ Վերջապէս անծանօթը չկրնալով խօսք հասկցնել ժամկոչին, երկու տղեկներն ալ առաւ ու հայհոյութիւններ ժայթքելով հեռացաւ։ Սարգիս որ բնաւ չէր ուզեր հետքը կորսնցնել Մելինէի աղջիկը տանողին, գողունի քայլերով հետեւեցաւ անոր ու ժամկոչին ներս մտնելէն ետք, աւելի փութաց ու տեսաւ որ անծանօթը Պատրիարքարանի ետին կը դառնար։ Փողոցները լաւ մը չէր ճանչնար Սարգիս և կը վախնար որ երկրորդ անգամ չի կրնայ գտնել գիշերուան անցած տեղերը, ուստի գրպանի մատիտը հանելով սկսաւ նշաններ գծել ճամբան, դուռներուն և պատերուն վրայ աննշմար անմանցմէ ապագային օգտուելու դիտումով։

Անծանօթը մէկ երկու փողոց դառնալէ ետք, անել փողոց մը մտաւ, որուն անկիւնը կանգ առաւ. Սարգիս ու տեսաւ որ դուռ մը կը զարնէր, վայրկեան մը ետք ներսէն բացուեցաւ դուռը և մարդը երկու զամբիւղներովը մէկտեղ ներս մտաւ խիստ վշտացած երեւոյթով։

Ալ կասկած չէր մնացած. այս անծանօթ մարդն էր որ պիտի որդեգրէր Մելինէի զաւակը, բայց ի՞նչ մարդ էր, կ'արժէ՞ր արդեօք այն տասնըհինգ ոսկի ամսականը զոր պիտի ստանար ամսէ ամիս։ Սարգիս այս մտածումներով պաշարուած՝ աւելի առաջացաւ և երբ անծանօթը ներս մտաւ ինք, մինչեւ դրան առջեւ երթալով՝ ցաւով տեսաւ որ խիստ աղքատ ու ողորմելի բնակարանի մէջ պիտի մնէնար միլիոններու ժառանգորդ պէպէքը, որուն մասին ետքը խորհիլ մտադրելով՝ իր սովորական նշանները գծեց դրան վրայ և հոն սկսաւ ալքալ, հասկնալու համար դռնէն ներս անցած դարձածները։

Բարկացոտ խօսակցութեան մը արձագանգը մինակ կը լսուէր ներսէն. Սարգիս նկատելով որ արշալոյսը սկսած է ծագիլ, կասկած չհրաւիրելու համար վրան հեռացաւ տունէն, կրկին ուշադրութիւն ընելով որ չկորսնցնէ փողոցները ու լաւ մը միտքը պահէ զանոնք, Պատրիարքարանի առջեւէն անցած ատեն, աչքին հանդիպեցաւ պէպէքին կեցած տեղն ու չկրցաւ յուզում մը զսպել, խղճին անդրադարձաւ քեաողրին որ անշուշտ վիշտերու ամէնէն մեծովը կը տառապէր հիմայ։

Այսպէս խորհելով Սարգիս հասաւ համր կառապանին քով որ իրեն կ'սպասէր։

—Վերջացուցինք Աբրահամ, ըսաւ ընտանութեամբ, աղջիկը դրինք եկեղեցին դրան առջեւ զոր մէկը առաւ, դուն այս տեղի տուները գիտես այնպէս չէ՞։

—Այո, պատասխանեց կառապանը նշանացի խօսելով, զոր լաւ կը հասկնար Սարգիս իր վարժութեանն շնորհիւ, արդէն Փումքաբուցի եմ։

—Ուրեմն հետս եկուր որ ցոյց տամ տունը, և վաղը մէկանօր երբ պէտք ըլլայ դիւրաւ գտնես։

—Կա՛ռքը ինչ ընենք, հարցուց Աբրահամ անճրկած,

Սարգիս կաթնավաճառի խանութ մը տեսած էր մօտերը, ուր մէկ քանի յաճախորդներ կաթ կը խմէին. Աբրահամին հրաման ըրաւ որ ան խանութին առջեւ կեցնէ կառքը և նուէր մը տայ աշակերտին՝ ձիերուն ուշադրութիւն ընելու համար։ Կառապանը անմիջապէս խանութին առջեւ տարաւ կառքը ու վերադառնալով հետեւեցաւ Սարգիսի, որ Պատրիարքարանի փողոցէն անցնելով սկսաւ ուշադրութեամբ դիտել դրած նշանները, որոնց երբ ծայրը հասաւ, հեռուէն անծանօթին մտած տունը մատնանիշ ընելով, ուշադրութեանը յանձնեց զայն կառապանին և ինք մէկդի քաշուեցաւ։ Աբրահամը յուզումի նշաններով սկսաւ կմկմալ.

—Ի՞նչ է, հարցուց Սարգիս բան մը կայ.

—Այո՛, ըսաւ Աբրահամ նշանացի՝ անիկայ իմ մօրեղբօրորդիիս տունն է։

Սարգիս ցնցուելով այս անակնկալէն։

—Ի՞նչ կ'ըսես հարցուց, իրա՞ւ մօրեղբօրդ զաւակին է այս տան տէրը.

—Այո՛ պատասխանեց համրը նշանացի։

—Ի՞նչ գիտես, կարելի է ուրիշ տեղ փոխադրուած է, տունը ի՞րն է։

—Դեռ ամիս մը չըներ, անգամ մը այցելեցի իրենց,

—Ինչպէս մարդ է, բարի՞ ազնի՞ւ ընտանիք են.

—Ոսկերիչ է, բայց շատ աղքատ է չորս զաւակ ունի, կինն ալ յղի էր. երեկ կնիկ շատ պարկեշտ են, կինը մանաւանդ խիստ ուսեալ է։

—Ուրեմն ուզած ատենդ կրնա՞ս այցելել։

—Հիմայ, եթէ կ'ուզէք կրնանք երթալ, անցած գալուս մէջէն մը առի որ փոքրիկներուն կօշիկ գնեն։

—Չէ՛ հիմա երթալ չուզեր, մինչեւ որ ինձմէ հրաման չառնես, պիտի չերթաս։

—Շատ աղէկ, պատասխանեց Աբրահամ։

Սարգիսի ուրախութիւնը չափ չունէր, այս անակնկալը արդարեւ բարեբախտութիւն մ'էր. Աբրահամ կրնար իր այցելութիւնները փութացնել և շաբաթը մէկ երկու տեղեկութիւն բերել իրենց, ինչ որ ամէնէն մեծ հաճոյքը պիտի պատճառէր անշուշտ Մելինէի, միւս կողմէ պէպէքը խնամելու սահմանուած կինը, քանի որ ուսեալ մէկն էր և ամսական 15 ոսկի ալ պիտի ստանար, ապահովաբար խիստ հոգածութիւն պիտի ցուցնէր իրենց յանձնուած պէպէքին որ ոսկի ածող հաւ մ'էր։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՄԱՆՉՈՒՐԻԱ.—Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Բչ. ատուր նիստին մէջ երեսփոխան Մր. Ուօլթըն հարցուց որ եթէ Ռուսիա Նիուչուանկը Չինաստանի ետ չդարձնէ, կամ Մանչուրիան չպարպէ, անգլ. կառավարութիւնը պիտի աշխատի՞ միացեալ գործողութեան մը ձեռնարկել Ռուսիոյ դէմ Ամերիկայի և Ճաբոնի գործակցութեամբ, որպէսզի Ռուսիա յարգէ իր տուած ապահովութիւնները այդ խնդիրներուն նկատմամբ: Արտաքին գործոց խորհրդական Լորտ Քրէնպօրն պատասխանեց.—Ի պատասխանի բարեկամական անկախ զեկուցումներու, որոնք վերջին մէկ քանի օրերուն Ռուսիոյ հաղորդուեցան Միացեալ Նահանգաց և Անգլիոյ կառավարութիւններուն կողմէ, ռուս կառավարութիւնը իմացուց թէ Մանչուրիան պարպելու համար առաջուընէ տուած խոստումներուն մէջ հաստատուն կը մնայ, թէև պարպումը առժամապէս յետաձգուած է, և ի մասնաւորի, ինչպէս այդ ժողովը գիտէ, ռուս կառավարութիւնը բացատրեց թէ ընաւ դիտաւորութիւն չունի ո և է միջոցի դիմել օտար հիւպատոսները վտարելու, կամ օտար վաճառականութիւնը և կամ նաւահանգիստներու գործածութիւնը խափանելու: Նիուչուանկի մեր հիւպատոսէն ալ տեղեկութիւն առինք թէ անհիմն են այն զրոյցները որոնք վերջերս տարածուեցան իբր թէ Ռուսիա նորէն գրաւեր է Նիուչուանկը: Այս պարագաներուն տակ, պատճառ մը չենք տեսներ յարգելի երեսփոխանին թելադրած միջոցները ձեռք առնելու:

** Վիէննայէ կը գրեն Սդանտարտի.—Երբ Լամստորֆ կոմս Վիէննա եկաւ Աւստրիոյ իր պաշտօնակցին հետ խորհրդակցելու Ռուսիոյ քաղաքական մեթոտներուն հմուտ եղող անձինք համոզուած էին թէ Ռուսիա անակնկալ մը պիտի ստեղծէր Ծ. Ասիոյ մէջ: Ամէն օր Վիէննայի մէջ այդ անակնկալին կ'սպասուէր, և հիմա զարմանքը այն չէ թէ Ռուսները դեռ Մանչուրիոյ մէջ կը մնան, այլ թէ ի'նչպէս Ռուսիա աւելի մեծ ձեռնարկութեան մը մէջ չի մտներ իսկոյն հոն: Վիէննայի մէջ համոզուած է ամէն ոք թէ Ռուսիա Ծ. Ասիոյ մէջ ամէն ուզածը կրնայ ընել անպատիժ կերպով: Միթէ կարելի՞ է որ, կ'ըսէ փորձառու քաղաքագէտ մը, Անգլիա Հարաւ-Ափրիկեան պատերազմէն անմիջապէս վերջ Ռուսիոյ հետ սկսի Մանչուրիոյ համար կռուիլ, որուն արդէն կ'սպասուի երկար ատենէ ի վեր: Ճաբոն՝ գործին մէջ երկրորդական դեր մը միայն ունի, որովհետեւ Մանչուրիոյ հետ իր վաճառականութիւնը տակաւին զարգացած չէ, մինչ աւելի Քորէայի մէջ կը տարածէ իր գործունէութիւնը: Բայց Ճաբոն հաւատարիմ պիտի մնայ Զինակցութեան, եթէ Անգլիա կռիւ սկսի Ռուսիոյ հետ, թէև Ճաբոն կը փափաքի որ կարելի եղածին չափ հեռի մընայ: Դալով Միացեալ Նահանգաց, Րուզվելթ Նախագահին ձեռնարկած ընտրական պայքարը թէ՛ իրեն, թէ՛ իր արտաքին գործոց նախարար Մր. Հէյի և թէ մէն մի Ամերիկացիի համար այս միջոցիս աւելի կարեւոր է քան «Բաց Դուռը» Չինաստանի մէջ, և ո'չ մէկ լուրջ դիտող կրնայ հաւատալ որ Միացեալ Նահանգները իրենց երկրին անսահման և անօրինակ զարգացումը և առեւտրոց գործերուն բարգաւաճ վիճակը ընդհատեն, Մանչուրիոյ մէջ կամ Չինաստանի մէջ ուրիշ տեղ բաց դրան համար Ռուսիոյ հետ կռիւ ունենալու նպատակաւ: Ռուսիոյ համար վտանգը կարեւորութիւն չունի, որովհետեւ անհնար է այդ վտանգը, և իր ուզածին պէս պիտի վարէ Մանչուրիան և նոյն իսկ Մոնկոլեան, եթէ իր բովանդակ ուշադրութիւնը և զօրութիւնը ա՛ն կողմերը միայն դարձնէ:

ՍՈՄԱԼԻԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.—Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար ծովակալ Մօրէն, Սոմալիլէնտի մէջ անգլիական արշաւանքին նկատմամբ հարցապնդումի մը պատասխանելով, ըսաւ թէ անգլիացի զօրավար Մէննինկի հրամանատարութեան տակ կատարուած պատերազմական վերջին գործողութիւնները մոռցուցին գնդապետ Բլէնքէյի ձախողումը: Ցեղապետը ծանր կորուստներ ըրեց, և չհամարձակեցաւ մտենալ իտալական թեւարկութեան տակ գտնուած երկիրներուն: Իտալացի ծովակալ Միրապէլլօ, որ Օպպիայի (Սոմալիի ծովեզերք) մօտ կը գտնուի իր զրահաւորին մէջ զէնքեր ունի ի հարկին բնիկներուն բաշխելու համար, որպէս զի հակողութիւն ի գործ դրուի ըմբոստներուն վրայ: Ծովակալ Մօրէն յայտարարեց թէ Իտալիոյ թեւարկութեան տակ գտնուած երկիրը, Պէնատիր, անդորր կացութեան մէջ է: Պէնատիրի իտալական ընկերութիւնը 1200 հոգի զինած է երկրին պաշտպանութեան համար:

** Անգլ. կառավարութիւնը որոշած է առ այժմ դադրեցնել զինուորական գործողութիւնները Ցեղապետին դէմ: Զօրավար Մէննինկ կ'սպասէ տեսնելու համար թէ Հապէշները ի'նչ ընթացք պիտի բռնեն, որոնք Անգլիացիներէն շատ աւելի մօտը կը գտնուին Թշնամիներուն: Անգլիական գործողութիւնները կերպով մը Հապէշներուն ապագայ ռազմավարութենէն կախում պիտի ունենան:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ.—Յառաջիկայ շաբթու ֆրանսական Խորհրդարանին վերաբացումէն վերջ, կառավարութիւնը Երեսփ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ կրօնական իգական միաբանութիւններու կողմէ եղած 400 դիմումներ: Կառավարութիւնը պիտի խնդրէ որ այս էգերուն դիմումներն ալ մերժուին, ինչպէս մերժուեցան արուներու դիմումները, առանց մի առ մի քննելու զանոնք: Այդ չորս հարիւր իգական միաբանութիւններուն մեծագոյն մասը դաստիարակութեան գործով կ'զբաղին: Ասոնք 2000 դպրոց աղջիկներուն համար, մեծ մասամբ իրենց սեփական շէնքերուն մէջ հաստատուած: Ֆրանսայի քաղաքապետական իշխանութիւնները զանոնք աշխարհիկ դպրոցներու վերածելու համար պիտի պարտաւորուին կա'մ շէնք շինել և կամ շէնքեր վարձել, բայց դժուար է այս կէտը, որովհետեւ քաղաքապետութիւնները չեն ուզեր այդքան ծախքի տակ մըտնել, քանի որ յայտնի է թէ Ֆրանսայի կեդրոնական մասերուն Թաղապետութիւնները դրամապէս շատ տկար են, աղքատիկ Թաղերու մէջ հաստատուած ըլլալով, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի արեւմտեան մասերուն Թաղապետութիւնները, որոնք դպրոցներու աշխարհականացման ալ համակիր չեն: Ուստի եթէ արտօնութիւնները մերժուին, այդ բոլոր դպրոցները իսկոյն պիտի գոցուին: Եթէ Բոյրերը ուզեն աշխարհականանալ, պիտի չկրնան դպրոցներու մէջ ուսուցիչ ըլլալ, որովհետեւ 1901 Յուլիս 1 Օրէնքին 14 Յօդուածին համեմատ անվաւեր միաբանութիւններու անդամները, նոյն իսկ եթէ աշխարհականանան, արգիլուած է անոնց վարժուհի կամ վարժապետ ըլլալ: Հետեւաբար, եթէ Տէրութիւնը չարունակէ վճարում ընել այդ դպրոցներուն մէջ գործածուած արդի վարժուհիներուն, նախ պէտք է 1901ի Օրէնքը ետ առնէ: Յայտնի է թէ երկու հազար դպրոցներուն փակումէն վերջ, Տէրութիւնը չի կրնար հարիւր հազարաւոր աշակերտները առանց դաստիարակութեան թողուլ: Ուստի անյապաղ պիտի գտնէ հարկ եղած շէնքերը անոնց համար, քանի որ Թաղապետութիւնները անկարող են: Ներքին գործոց և հանրային կրթութեան նախարարները անմիջապէս պիտի խնդրեն հարկ եղած վարկը Երեսփ. Ժողովէն: Այս նպատակաւ հարկ պիտի ըլլայ 50—60 միլիոն ֆր., և տարակոյս չկայ որ Ժողովը պիտի չվարանի այդ գումարը քուէարկել:

ՖՐԱՆՑ ՅՈԶԷՖ ԿԱՅՍՐ.—Աւստրիոյ կայսրը Բչ. կէս օրէ վերջ Բեշդա մեկնեցաւ, երկրորդ օրն ալ գացին արքայազուները, արքիդքսուհիներ, նախարարները և զրեթէ բոլոր Վիէննայի դեսպանական մարմինները, որոնք ներկայ պիտի ըլլան Դանուբի վրայ շքեղ հանդէսի մը զոր կազմակերպած են մաճառ ազնուականները մարդասիրական նպատակաւ: Գետը, և գետին երկու եզերքներուն վրայ գտնուած պալատները պիտի լուսավառուին մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար ելեկտրական լամբարներով, վենետկեան լապտերներով, են.: Մակոյկներ և նաւեր, ինչպէս նաև երկու աւստրիական լրատար մարտանաւեր պիտի պտըտին գետին մէջ: Հրախաղութիւններ պիտի կատարուին, որոնք պիտի ներկայացնեն Կէրհարտուս լերան մէկ հրաբերանը, և երբ կայսր-թագաւորը Փուդայի իր արքայական դղեակին պատշգամին վրայ երեւի լուսավառութիւնները դիտելու համար, պիտի ողջունուի քսան հազար տղայոց որոտագին աղաղակներով: Հանդէսէն վերջ պալատական հացկերոյթ մը և պարահանդէս պիտի տրուի, և տարակոյս չկայ թէ այս հանդէսը շունչ առնել պիտի տայ աւստրիացի և մաճառ երեսփոխաններուն իրենց խորհրդարանական պայքարներէն վերջ:

ՑՈՐԵՆԻ ՄԱՔՍԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ.—Բարիզի և գլխաւոր քաղաքներուն մէջ հացին գինը բարձրացած ըլլալով, զրոյցներ տարածուեցան թէ առ ժամանակեայ կերպով պիտի ջնջուին Ֆրանսական մաքսերը արմտիքին վրայ: Ֆրանսական կառավարութիւնը կէս-պաշտօնապէս յայտարարեց թէ, կառավարութիւնը այդպիսի որոշման վրայ մտածած չէ բնաւ: Այդ տեսակ քայլ մը ա՛ն ատեն միայն կ'առնուի եթէ մտահոգական կացութիւնը իրօք ծանրանայ, բայց առ այժմ անտեղի է այդ որոշում, և շահախնդիրներու քմայքութիւն մը միայն տըրուած կ'ըլլայ: Կը յայտարարուի նաև թէ կառավարութիւնը պիտի հակառակի, եթէ Խորհրդարանին անդամներուն կողմէ եւս ցորենի մաքսը ջնջելու կամ բառնալու առաջարկութիւն մը ըլլայ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ ՄԷՋ.—Մր. Րուզվէլդ խօսելով Ուօլտէնվիլի (Քալիֆորնիա) մէջ, յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգները տիրական դիրք մը կը գրաւեն Խաղաղական Ովկիանոսին մէջ, և ապագային այդ դիրքը անհունապէս պիտի զօրանայ նոյն ովկիանոսին մէջ: Ներկայ դարուն միջոցին այդ ովկիանոսը պիտի անցնի, հետզհետէ ամերիկեան ազդեցութեան տակ, և անխուսափելի է որ Միացեալ Նահանգաց պատասխանատուութեան բեռն ալ պիտի մեծնայ: Ամերիկա չի կրնար մեծ ըլլալ առանց իր մեծութեան գինը վճարելու:

ՆՈՐ ԸՆԴԾՈՎԵԱՅ ՊԱՐԱՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՄԷՋ.—Գերմանական Ընդծովեայ Պարանի ընկերութիւնը անցեալ կիրակի օր երկրորդ պարանի սկզբնաւորութիւնն ալ ըրաւ Պօրքումի մէջ: Ընկերութեան Տնօրէն Մ. Մօլ կը նախագահէր արարողութեան, որ վերջացաւ ծափերով և կեցցէներով գերման կայսեր համար: Երբ պարանին ծայրը Թողուեցաւ ջուրին տակ ծովեզերքը, պարանակիր շոգենաւը ճամբայ ելաւ պարանին զետեղումը շարունակելու Հիւսիսային ծովուն և անգլիական ջըրանցքին մէջէն: Մ. Մօլ այս առթիւ իր ճառին մէջ ծանրացաւ այն իրողութեան վրայ թէ առիկա առաջին ընդծովեայ մեծ պարանն է զոր շինեց գերմանական Նորտէնհայմի գործարանը: Կը յուսացուի թէ պարանին զետեղումը պիտի աւարտի գալ տարի, և ամբողջ երկայնութիւնը պիտի բացուի ամէնէն ուշ, 1905 Յնվ. 1ին:

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ.—Սէնի երդուեալներուն Ատեանը Բչ. անպարտ արձակեց Մ. Մէռի տը Քօնթատ անուն ճարտարագէտը որ Փետր. ամսուն զարկաւ Տր. Պուշէն զոր իր կնոջ հետ մեղապարտ յարաբերութիւններու մէջ բռնած էր: Մ. Քօնթատ դատարանին մէջ յայտարարեց թէ իր ամուսնութիւնը սիրոյ ամուսնութիւն մը եղած էր, և իր կնոջ հետ երջանիկ կեանք մը կը վարէր, մինչեւ որ տոքթորը մէջտեղ ելաւ և կարծես թմրեցուց իր կինը քնաբեր միջոցներով: Կինը փախաւ տոքթորին հետ, բայց Մ. Քօնթատ ներեց իրեն և դարձաւ իր տունը առաջնորդեց զայն, բայց երբ իմացաւ որ դարձ վերանորոգուած էր, որոշեց մէջտեղէն վերցնել մեղապարտ անձերէն մին: Որովհետեւ իր կարծիքով կինը անպատասխանատու էր իր գործերուն համար, տոքթորը զարկաւ, որ ծանր կերպով վիրաւորուեցաւ և երկու ամիսէն ապաքինեցաւ: Ընդհանուր դատախազը խնդրեց օրէնքին չափաւոր գործածութիւնը, բայց փաստաբան Տըքօռի պահանջեց որ Երդուեալները պարզապէս անպարտ արձակեն իր փաստորդեալը, ինչ որ ըրին ունկնդիրներու ծափերուն մէջ:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՊՕԹԱ Բրեդորիայի մէջ Հոլանտական Բարեկարգեալ Նոր Եկեղեցիի մը անկիւնաքարը դրաւ: Շէնքին համար 23,000 անգլ. ոսկի ծախք պիտի ըլլայ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ քաղաքապետը վեց անդամներու հետ ամառը Լոնտոն պիտի այցելէ, ուր պաշտօնապէս պիտի ընդունուի Լորտ քաղաքապետին կողմէ:

ՕԹՈՎԱՅԻ ՀՐԴԵՀԸ.—Ամբողջ նիւթական կորուստը է կէս միլիոն տոլար: Այրեցան 200 շէնք, բնակարան և մթերանոց: Հրոյ ճարակ եղած առաղձներուն արժէքն է 200,000 տոլար, ամէնքն ալ ապահովագրուած: Այրած շէնքերը կ'արժեն 300,000 տոլար, մասամբ ապահովագրուած:

ԷՏՈՒԱՐՏ Է.—Արքայական կառքը, ձիաւոր պահնորդներու ուղեկցութեամբ, Պըքինկէմի պալատէն մեկնեցաւ Քինկզ Քրօս կայարանը: Ճամբուն վրայ, ցնծագին կեցցէներով կ'ողջունուէին Նոցին Վեհափառութիւնք: Էտինպուրկի մէջ Ն. Վեհափառութիւնք կառքով գացին Տալքէթի պալատը, որ սկովտացի դուքս Պըքլէօքի կը վերաբերի, որուն հիւր պիտի ըլլան Անգլիոյ Թագաւորն ու Թագուհին իրենց բնակութեան միջոցին: Նոցին Վեհափառութիւնք երկու ընդունելութիւն պիտի կատարեն, մին Հօլիրուտ, սկովտացի Թագաւորներուն հին արքայական դղեակը, միւսը Էտինպուրկ: Տալքէթի դղեակը Սկովտիոյ ամենաշքեղ դղեակներէն մին է: Շէնքը Հոլանտայի Հէգլօ արքայական պալատին ոճով շինուած է, և կառուցուած է հռչակաւոր Եօհան Վանպրուկի յատակագծերուն վրայ: Թագաւորն ու Թագուհին Լոնտոն պիտի դառնան յառաջիկայ ուրբաթ օր:

Մ. ԼՈՒՊԷ պառնուհի Վիսաքէն գնեց Մազարի դղեակը, որ Ժապիօնի հովիտին մէջ բարձրադիր և գեղեցիկ ամարանոց մըն է, երեք երկաթուղիներու ճամբուն վրայ: Կայարան մը կայ ճիշտ դղեակին դրան դիմացը: Դղեակին մօտ կը գտնուի տիկին մայր Լուպէի Մորսանի գեղջուկ ագարակը, և քանի մը քիլոմէդր դէպ ի հարաւ կը գտնուի Մ. Լուպէի եղբօր Տքր. Լուպէի բնակարանը, Կրինեան:

ՎԻԼՀԷԼՄ Բ. Բչ. օր Սդրազպուրկ հասաւ: Իշխանութիւններուն կողմէ ընդունուելէ վերջ Ալզաս Լօռէնի կուսակալին հետ կառք նստելով արքայական պալատ գնաց:

ԹՐԱՆՍՎԱԼԵԱՆ Փոխառութիւնը քառասուն պատիկ ստորագրուեցաւ: 115,400 հոգի գնեցին 29 միլիառ 350 միլիոն ֆր.ի ամբողջական գումար մը:

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Այս խնդիրը, որուն վրայ վերջերս շատ խօսուեցաւ, Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ հարցապնդումի մը նիւթ եղաւ: Կառավարութեան յայտարարութիւնը անորոշ է, և կարելի չէ Անգլիոյ արտաքին գործոց Պաշտօնատան ճշմարիտ կարծիքին վրայ որոշ գաղափար մը կազմել: Ահա հարցապնդումը.— Պահպանողական երեսփոխան Մր. Պէքէթ կը հարցնէ Վարչապետին թէ տեղեկութիւն ունի՞ արդեօք Մանշի երկու կողմերուն վրայ առեւտրական սենեակներուն օրակարգներէն, ի մասին Միացեալ Թագաւորութեան մը Մեծին Բրիտանիոյ և Ֆրանսայի միջեւ: Կառավարութիւնը պատրա՞ստ է արդեօք քննելու թէ հարկ է նախնական բանակցութիւններու սկսիլ պայմանագրութեան մը համար: Վարչապետ Մր. Պալֆուր պատասխանեց.—«Ինչպէս գիտէ Երեսփ. Ժողովը, անգլ. կառավարութիւնը միշտ փափաքած է որ Անգլիոյ և Ֆրանսայի միջազգային վէճերը իրաւարարական ատեաններու կողմէ կարգադրուին: Եթէ կայ տակաւին ընելիք բան մը հանդէպ Ֆրանսայի մեր ընդհանուր քաղաքականութեան մէջ, պատրաստ ենք ընելու:» Նախարարական երեսփոխան Մր. Լօութըր յարեց.—«Ուրեմն ի՛նչ է ձեր քաղաքականութիւնը Ֆրանսայի նկատմամբ:» Մր. Պալֆուր.—«Պարո՛ն, մեր քաղաքականութիւնը ընդհանուր քաղաքականութիւն մըն է:»

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՔԱՐԻՒՂԸ.—Երկու տարիէ ի վեր անգլիացի դրամատէրներու խմբակ մը Շահին Կառավարութենէն ստացաւ հիւսիս-արեւմտեան Պարսկաստանի քարիւղաբեր գետիններուն շահագործման մենաշնորհը, և այս առթիւ խճուղիի մը շինութիւնը, որով Ահուազ քաղաքը (Քարուն գետին վրայ) կը կապուի Սպահանի և Թեհրանի: Սակայն, հակառակ ծախսուած դրամներուն, ցարդ ձեռք բերուած արդիւնքները անշան են, և պարսկական քարիւղին հորերը պէտք եղած եռանդով ալ չեն շահագործուած: Բայց անգլիական կառավարութիւնը պիտի աշխատի որ անգլիացի դրամատէրներուն մենաշնորհը օգտակար ըլլայ:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԷՆՆԱ, 14 Մայիս.—Աւստրիա-հունգարիոյ Միջերկրականի մարտանաւերը, Հապսպուրկ, Մակեդ, և Բեշդա, երեք իրիկուն մեկնեցան, առաջին երկուքը Վօլօ և վերջինը Շիրա:

ԲՐԱԿԱ.—Երկրագործական նախկին նախարար Կոմս Լէտէպիւր մեռաւ:

ՆԱՆՍԻ.—Ընդհ. դատախազը ձերբակալման հրամանագիր հանեց Պէլկէ անուն մէկու մը դէմ: Ինքնութիւնը հաստատած է թէ Պէլկէ Գերմանիոյ կը յանձնէր պաշտօնաթուղթեր, որոնց կարեւորութիւնը դեռ չէ ճշդուած:

ԱԼԺԷ.—Ալժերիոյ նոր կուսակալ Մ. Ժօնառ այսօր հասաւ: Ժողովուրդը փառաւոր ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն: Մ. Ժօնառ ճառ մը արտասանելով պարզեց հիմնագիծը այն բարենորոգմանց զորս կը յուսայ իրագործել:

ՆԱՆՍԻ.—Ոստիկանութիւնը այսօր ձերբակալեց հանգստեան կոչուած ենթասպայ մը, որ ամբաստանուած է թէ լրտեսութիւն կ'ընէ Գերմանիոյ հաշւոյն:

ԿԼԱՍԿՕ.—Էտուարտ Թագաւոր և Ալեքսանտրա Թագուհին Կլասգօ պիտի այցելեն:

ՄԱՏՐԻՏ.—Կ'ըսուի թէ Մ. Սիլվէլա հրաժարելու փափաք յայտներ է Խորհրդարանին կազմութենէն անմիջապէս ետքը: Ելմտական նախկին նախարար Մ. Վիլլավէրտէ պիտի ստանձնէ եղեր նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը:

ԱԹԷՆՔ.—Երեսփ. Ժողովը այսօր կրցաւ վերսկսիլ իր աշխատութիւնները, օրինական թիւը գոյացած ըլլալով:

ԼՈՆՏՈՆ.—Ուաշինկդընէ կը հեռագրուի թէ Բանամայի ջրանցքին շինութեան պէտք եղած գործաւորներու մեծ մասը հաւաքուած են արդէն Ճամայիքայի մէջ: Շինութիւնը սկսելու համար բոլոր պատրաստութիւնները պիտի վերջանան յուլիսի մէջ, և պեղումը պիտի սկսի աշնան, Քոլոմպիա հաւանութիւն տայ թէ ոչ:

ԻԶՄԻՐԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր Իզմիրի գործակալը Սմբատ էֆ. Բէպէճեան, զբաղումներուն առատութեան պատճառաւ հրաժարած է: Հետեւաբար այլ եւս գործակալ չունինք Իզմիրի մէջ. կը խնդրեմք մեր մեծայարգ բաժանորդներէն որ ուղղակի մեր տպարանը ղրկեն իրենց բաժնեգինը մանտաբօսթով և կամ փոխ-գիրով:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ իր սովորական նիստը գումարեց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով:

1. Ս. Պատրիարք Հայրը Խառն Ժողովին որոշմամբ յանձնարարած էր, Ազգ. վարժարանաց մէջ գործածելի դասագրքերու ցուցակին վերջին պատրաստութենէն ի վեր, որ տեղի ունեցած էր 1894 ին, մինչեւ հիմայ վաւերացեալ և ընկալեալ դասագիրքերու նոր մէկ ցուցակը կազմել իբր յաւելուած և ներկայացնել: Խորհուրդը Ն. Սրբազնութեան հրահանգին համաձայն որոշեց նոյն Թուականէն ի վեր վաւերացուած դասագրքերու ցուցակը պատրաստել և ներկայացնել:

2. «Գարնան Դպլայլէկներ» անուամբ մանկանց երգարանին նկատմամբ կատարուած քննութեան և տեղի ունեցած դիտողութիւններուն համաձայն, կարեւոր բարեփոխութիւնները ներմուծուած ըլլալով նոյն գործին մէջ, Խորհուրդը արժան դատեց վաւերացնել զայն իբրեւ երգարան մանկապարտէզի կրկին բաժանումներուն ուսանողներու համար:

3. Ս. Պատրիարք Հօր յանձնարարութեան վրայ Խորհուրդը ուշադրութեան առաւ թէ՝ ուսուցչական վկայականի մը կորստեան և նոր մը տըրուելու պարագային խնդրարկուն պարտաւո՞ր էր կանոնական տուրքը վճարել թէ ոչ: Խորհուրդը նկատելով որ վկայագրին փոփոխման, բարձրացման և կամ կորստեան ատեն նոր վկայական մը տրուելու պատճառաւ արձանագրական գործողութիւնները միևնոյն են, ինչ որ տեղի կունենայ սկզբնական վկայականի մը համար, արժան դատեց որ ինչպէս ուրիշ տեղեր ալ կը գործադրուի արդէն վկայականներէն կանոնական տուրքը անվրէպ գանձուի ի բաց առեալ վկայեալ անկարողները:

Խորհուրդը զբաղեցաւ նաեւ Սարը Եար Ենիմահալլէի և Թօփգաբուի վարժարանաց վերաբերեալ խնդիրներով:

ՊՐՈՒՍԱՅԻ մեր Թղթակիցը կը գրէ ապրիլ 30 թիւով.— Վիճակիս նորընտիր Առաջ. Փոխանորդ Արժ. Տ. Վարդան Վրդ. Գասպարեան երէկ, երեքշաբթի, Մ. Զայէն տեղս ժամանեց և սիրալիր կերպով ընդունուեցաւ Գեր. Առաջնորդ Սրբազանի կողմէ:

Ն. Գերապատուութիւն Սրբազան Հայրը, այսօր նորընտիր փոխանորդը կը ներկայացնէ տեղւոյս Վալէ. փոխ-կուսակալին և ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնեաներու:

Տ. Վարդան վարդապետ Առաջնորդական հրահանգին համաձայն, առանց սպասելու վաղը տեղէս կը մեկնի Սէօլէզ, ընկերակցութեամբ Սէօլէզի փոխ-աւագերէց Արժ. Տ. Խորէն քահանայի: Սէօլէզէն դարձին Իպէնլի պիտի հանդիպի, ուր. կը լսենք թէ, այս պահուս Թաղականի և վարժապետի խնդիրներ կան:

Առ այժմ նորընտիր փոխանորդին քարոզութիւն կը մաղթենք և կը փափաքինք որ իր արդիւնաւոր գործունէութիւնը տեսնելով առիթն ունենանք միշտ իր մասին գրուատիքներ ընելու այս սիւնակներուն մէջ:

—Գուգկունճուգի աւագերէց և Կեդր. Կրօն. Ժողովի անդամ, Արժ. Տ. Կարապետ Ա. քհ. Սեթեան, որ օդափոխութեան համար շաբաթէ մը ի վեր քաղաքս կը գտնուէր և Գեր. Յովհաննէս Սրբազանի հետ էր, երէկ Բազար ու Մեծ-Նոր գիւղ մեկնեցաւ մասնաւոր հրաւէրով, տեղին երեւելիներէն Մարգար էֆ. Շարապեանի կողմէ:

ԳԱՍԹԷՄՕՆՈՒՆԻԻ Թաղ. Խորհուրդը գրեր է Պատրիարքարան թէ իրենք առանց քահանայի մնացած են և այդ պատճառաւ եկեղեցին ալ փակ կը մնայ, ուստի քահանայի մը ղրկուիլը խնդրեր են: Պատրիարքարանը փոխանորդարանի յանձնեց այդ գործը:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Հոգաբարձութիւնը հրաւիրեր է Ս. Պատրիարք Հայրը, Համբարձման տօնին օրը հիւանդանոցի մատուռն մէջ պատարագելու:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Պատր. Փոխանորդ Տ. Վահան Ծ. Վ. Յակոբեան մայիս 1ին Ֆիլիպէէն Թաթար Բազարճըգ մեկներ է, նոյն տեղւոյն ժողովուրդը հոգեւորապէս մխիթարելու համար:

ԱԿՆԱՅ Ապուչէխ գիւղի Տ. Յովհաննէս քհյ. Նալբանդեանը վախճանելով յուղարկաւորութիւնը կատարուեր է նոր կիրակի օրը: Առաջ. Տեղապահ Տ. Գէորգ վրդ. Ասլանեան Ս. Պատարագ մատուցեր և արարողութեանց նախագահեր է: Հանգուցեալը 65 տարեկան է եղեր և շատ մը տարիներ տեղւոյն Կրօն. Ժողովին ատենադպիր է:

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ փոխանորդ Սրբազանին և զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով:

ԻԶՄԻՐԻ առաջնորդ Տ. Մելքիսեդէք Սրբազան իր հիւանդութիւնը դարմանելու համար Պրուսայի և Եալովայի ջերմուկները պիտի երթայ:

ՊԱՖՐԱՅԷՆ կը գրեն թէ տեղւոյն եօթը անդամէ բաղկացեալ Թաղ. Խորհուրդին ընտրութիւնը կատարուեր է նախագահութեամբ աւագերէց Տ. Յովհաննէս քհյ. Տապանեանի: Նախագահ Տէր հայրը քուէարկութեան արդիւնքը հաղորդեր է վիճակին առաջնորդ Տ. Յակոբ եպիս. Աչոտի:

ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթի այսօրուան թիւին բովանդակութիւնն է.—

Շաբաթը (Խմբագրական) Տ. Ս.:—էջ մը յիշատակներէս. ՔՐԻԶԱՆԹԷՄ. —Ամառուան պատրաստութիւնները (Ֆանթէզի) ԴԼԱՆԻԿ:—Անդարձ սէր (Բանաստեղծութիւն) Ե. Գ.:—Ինչպէ՞ս կը գրեմ. ՓԱՅԼԱԿ:—Ուրուագիծներ—Վայրկեանական. «Գր. Մալխաս», ԳԱՄԷՐ:—Այրին (Գաւառային նորավէպ) ՇԱՀԱՐԻԿ:—Սիրերգ. Գ. Ս:—Այցելութեան մը տպաւորութիւնը.—Խմբագրական Նօթեր:

ՌՕՏՈՍԹՕՅԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Առաջնորդարանը.— Ս. Յովհաննեան վարժարանը.— Սոխը եւ... ամուսնութիւններ.— Մեսախը:

Առաջնորդին մեկնման խնդիրը միշտ կը յուզէ տեղւոյս հայ հասարակութիւնը: Որովհետեւ վարչական մարմնի տըւած որոշումները ժողովուրդին բաղձանքին համապատասխան ըլլալէ հեռի են: Հիմա գրեթէ չեն ուզեր Սրբազան Առաջնորդը: Ի՞նչ պատճառով: Թերեւս չողոքորդ կամ խունկ ծխող չըլլալուն, և կամ իր քարոզներով հարուածող չըլլալուն: Բայց անաչառ ըլլալու համար ըսեմ թէ՝ Ս. Հայրն ալ ունի ծուռ գնացքներ, աւելի լաւ է ըսել՝ սխալ գաղափարներ: Մենք Սրբազանին կը յիշեցնենք Լաֆօնթէնի խօսքը. à l'oeuvre on connait l'artisan. Մենք աւելի զինք պիտի սիրենք իր գործերով և ան ատեն կարծեմ և ոչ մէկ վարչական մարմին տրտնջալու տեղ պիտի ունենայ իր վրայ: Եւ հոս է որ ի յայտ կուգայ Առաջնորդի մը բուն արժանիքը:

Ս. Յովհաննեան ուսուցչական մարմինն ալ ունի իր ներքին պառակտումներն ու անհամաձայնութիւնները՝ որոնց տխուր հետեւանքը գուշակած է արդէն ժողովուրդը: Աճէմեանի ոտքերուն տակ մեր համբաւաւոր սեւի կղեկները կը դրուին...: Ս. Յովհաննեան վարժարանը Կէլլիպօլեան էֆ.ի տնօրէնութենէն ելած Թուականէն սկսեալ միայն գայթ ի գայթ յառաջացած և շատ ամուլ շրջաններ բոլորած է: Ի՛նչ երանելի էր այն ատեն, երբ Ս. Յովհաննեան՝ քաղաքին կրթական պարծանքը ըլլալով, համօրէն տեղացի տարազգի ուսանողներ կը յաճախեն հոն: Եւ ըսել թէ կը յառաջդիմենք. առիկա տգեղ կնկան երեսի տուած շպարին չի նմանի՞ր:

** Այն տարին՝ երբ սոխերը առատ կ'ըլլան, քաղաքիս ամուսնութիւնները բազմաթիւ կ'ըլլան: Ամառնամուտին, մեր աղջիկները ձեռամբարձ կ'աղօթեն առ Աստուած որ առատ սոխ պարգեւէ: Եւ աչքերնին միշտ լրագիրներու սիւնակն է, անոր գինը իմանալու համար: Այս տարի Աստուած լսեց անոնց ձայնը: Առատ սոխ ունինք, և նոր բերքը դեռ արտին մէջ, 40 ղրշ.էն կանխավճար կուտան: Աղջիկները շատ ուրախ են, ինչպէս նաեւ քաղաքիս հողագործ դասակարգը:

** Խօզակի գինն ալ սկսած է զգալապէս բարձրանալ, Եւրոպայի բերքին փճացման հետեւանքով: Կը յուսանք որ մինչեւ 35 ղրշ. բարձրանայ: Մեծ քանակութեամբ խօզակ բռնած են հոս:

Քաղաքս իր տնտեսական կայուն շըրջանին մէջ կը գտնուի: Առուտուրը գրեթէ դադրած է, բայց սոխի և խօզակի գիներուն բարձրացումը և հունձքերուն բարգաւաճ վիճակը կը քաջալերեն զինքը:

Ռօտոսթօ — ՍԻՍԱԿ

Կարդացէ՛ք ԲԱՆԱԳՈՂ ԼՌՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ՝ «Վերյուշումներ» քերթուածը, Մ. ԹՈՒՐՔԵԱՆԻ՝ Մայրը բանաստեղծութիւնը, ԱՐՄԷՆ ՖԱՐՀԱՏԻ՝ լեզուի ուսուցումը, շոգեպինդ մենամարտ մը և Նելսօն և Պապրաչը վէպերուն շարունակութիւնը, Շրջանակի մը մէջ գլխաւոր դառնալու գիտական քրօնիկը, եւն. եւն. ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԻ մէջ, որ կը պարունակէ նաեւ «Մազերը բուսցնելու դեղ»ի մը ծաղրանկարը:

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

15 Մայիս 1903

Ֆրանս. 3% (3% Français)	98 05
Րէժի (Tab. Turcs)	376 —
Ֆօնսօլիտ (R. Turque D.)	30 57
Երկաթուղի (Lots Turcs)	128 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	601 —
Թրանսվալ (Transvaal)	120 50

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի չէրիֆինտէ իճրա պույրուլմըշ տըր։

ԹԷՊԼԻԴԱԹԸ ՐԷՍՄԻՅԷԷ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմը ալիսինտէն սօնրա չաեաւն պույրուլան միւսաատէի Սէնիյէի Հազրէթի Բատիշահի իւզէրինէ Ալմանիա սէֆիրը քէպիրի էսալէթլու պարօն Մարշալ ֆօն Պիպէրշթայն հազրէթլէրի սուրէթը ղայրը րէսմիյէտէ հուզուրը չէվքէթմէվֆուրը Հազրէթը Թաճտարիտէ չէրէֆը միտուլէ նաիլ օլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՀԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ԱԼԻՒՐՆԵՐԸ.— Տեղական արտադրութեանց զարգացման տեսակէտը նկատի առնելով որոշուած էր հացի պատրաստութեան համար տեղական ալիւր միայն գործածել տալ փռապաններուն։ Բայց Անատոլուի ժամանումները բաւ չըլլալով և, միւս կողմէ, արտածութիւնն ալ այնքան զարգացած չըլլալով, Պետական Խորհուրդը զբաղեցաւ երկրագործական զարգացման այս խնդրով։ Այս առթիւ կատարուած քննութիւնները ի վեր հանեցին թէ, Անատոլուի մէջ յարաբերութեան և փոխադրութեան ճամբաները անբաւական ըլլալով, այնպէս որ արմտիքի փոխադրութիւնը դէպի ծովեզերք կամ երկաթուղիի կայարանը մեծ դժուարութիւններու կը հանդիպի, երկրագործները ստիպուած են մեծ ծախքեր ընել. այդ պատճառով տեղական ցորենները բարձր գիներով կը համնին և շատ անգամ վաճառականը ստիպուած կ'ըլլայ մրցումի հետեւելու համար արմտիքը խառնել աւելի վար տեսակներու, մանաւանդ Օսմ. ապրանքներուն վարկին՝ սպառող հրապարակներու վրայ։ Հայտար-Բաշայի մէջ բարձր գին մը կ'ուզուի արմտիքի գործառնութեանց համար. Նաև անոր կանոնութիւն մը տեղի կ'ունենայ Հայտար-Բաշայի առջեւ, — մինչեւ 5 մալօնա կը բաւէ ո և է քանակութեամբ ցորեն փոխադրելու շոգենաւի մը, 6 կամ 7 հատ կը գործածուի, հետեւաբար նոր ծախքեր կուգան ծանրացնել ապրանքին գինը։

Ծախքերու այս պատճառներով է ուրեմն որ կարելի չըլլար գիները աժանցնել։

Պետական Խորհուրդը իր Բ. Դրան մատուցած տեղեկագրին մէջ, հետեւեալները առաջարկած է։

Ցորենի տեսակը ազնուացնելու համար, օտար կամ տեղական ամենալաւ տեսակէ սերմնցուներ հայթայթել երկրագործներուն։

Աշխատիլ՝ յարաբերութեանց ճամբաները շատցնելու, առանց որոնց կարելի չէ վաճառականութիւն ի գործ դնել, և արդէն գոյութիւն ունեցող ճամբաներուն պահպանումին հոգ տանիլ։

Արգիլել բոլոր այն անկարգութիւնները, որոնց կը հանդիպին արմտիքները Հայտար-Բաշայի մէջ և նոյն ընթացքը բռնել բոլոր յանձնակատարներուն և վաճառականներուն հանդէպ. պատժել անոնք, որոնք ապրանքներ ցամաք համնելու և կամ նաև բեռցնելու ատեն գեղծումներ կը գործեն։

Ամէն կերպով արգիլել արմտիքի մէջ օտար նիւթեր խառնելը, և

Ո և է յաւելուածական տուրք չառնել տեղական ցորեններէն, բացի օրէնքին տրամադրած կանոնական տուրքէն։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Ֆէրտինանտ իշխանը առջի օր Սօֆիա դարձաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ նախարար Թէվֆիք փաշա, առջի օր այցելեց Ռուսիոյ դեսպան Մ. Զինովիէվի։

ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆ Պ. Մարշալ, որ առողջութեան համար ջերմուկ մը պիտի երթայ, երէկ ներկայ գտնուեցաւ Սէլամլըքի արարողութեանց, հրաժեշտ առնելու համար Վեհ. Սուլթանէն։

ՍԹՕՔՕԼՄԻ արքայական որսորդութեանց քլիւպին տարեկան գումարման մէջ, որ տեղի ունեցաւ մայիս 9ի շաբաթ օրը արքայական դղեակին մէջ, և որմէ ետք շքեղ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Վեհ. Թագաւորին բարձր հովանաւորութեան տակ, Օսմ. դեսպան Շէրիֆ փաշա որ ներկայ էր, Օսքար Բ. Թագաւորին բարձր մեծարանքներուն արժանացաւ։

ԸՆԴՀ. ԱՄՍԱԿԱՆ. — Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Ելմտական նախարարութիւնը այսօր կը սկսի ամսականներու բաշխման։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.—Սելանիկի ոստիկան-զօրաց գունդին համար 42 սպաներ անուանուեցան, պաշտօնի բարձրացում կրողներու տեղ։

ՄԻԼՕԷՆ (Ցունաստան) կը ծանուցանեն թէ, ֆրանսական երկու նաւեր հոն հասած են։

ԿԱՅՍ. Դ. զօրաբանակին (Էրզրում) զինուորներուն պէտքին համար, ալիւր պատրաստող ջաղացք մը պիտի շինուի այն տեղը, Կայս. Իրատէի մը համաձայն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ անկելանոցին բժիշկ կարգուեցան Կայս. Բժշկ. Վարժարանին և Համիտիյէ մանկանց հիւանդանոցին մասնագէտ բժիշկներէն մէկ քանին։

ԷՍԿԻՇԷՀԻՐԻ մէջ կատարուած պեղումի մը միջոցին երեւան ելած մարմարեայ արձան մը, յանձնուեցաւ Կայս. Թանգարանին։

ՍԱՄՈՍԻ իշխանապետութեան խուռէի ժողովը, հեռագիրով երախտագիտական ուղերձ մը մատոյց Կայս. Պալատ, Վեհ. Սուլթանին՝ նոյն կղզին ժողովուրդին հանդէպ շնորհած Կայս. հոգածութեան համար։

ՇԻՐՔԷԹԻ Խայրիէի վարչական խորհուրդը վերակազմուեցաւ Կայս. Իրատէով, ինչպէս ասկէ առաջ գրուած էր։ Նոր վարչական խորհուրդին անդամներն են։ Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդականները՝ Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան և Մէհմէտ Ալի պէյ, Առեւտրական և Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան օգնական Ճէմալ պէյ և Կայս. Անձն. Դիւանի նախարարութեան կալուածներու ճիւղին տնօրէն Ասաֆ պէյ։ Այս անուանումները Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան կողմէ ծանուցուեցաւ անդամներուն։

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԱԽՏԵՐԸ.— Ջեռնհաս պաշտօնարանը նկատելով որ ափրոդիտեան ախտերը կը ճարակին Օսմ. երկիրներուն զանազան մասերուն մէջ, ծանոյց ամէն կողմ, պէտք եղածները ի գործ դնել ախտին ճարակման առաջքը առնելու և վարակեալները դարմանելու համար։

ՄԱԼԱԶԿԵՐՏԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ. — Մալազկերտէ կը հեռագրեն թէ, Կայս. Դ. զօրաբանակին հրամանատար Զէքի փաշայի հրամանով բժիշկներ, վրաններ և ուտելիք ղրկուած են երկրաշարժէ արկածեալներուն։

ՀԱՅՏԱՐ-ՓԱՇԱՅԻ մաքսատան պաշտօնեաներուն թիւը պիտի աւելցուի։

ՀԱՆՔԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ. — Լրագիրները կ'ըսեն թէ, Տօքթ. Գաբրիէլ էֆ. Ազարեան, Թէև Այտընճըգի մէջ արծաթախառն կապարի հանքի խուզարկութեան արտօնութիւն ստացած էր, բայց օրինական պայմանաժամին մէջ ձեռնարկ մը բրած ըլլալով, արտօնագրին արձանագրութիւնը ջնջուած է։

ՍՆԱՆԿԱ բռնաակէս Մատթէոսեան՝ որուն համար թէև Եօզղատցի ըսուած էր, բայց իրապէս Էնկիւրիի Սթանոս գաւառակէն է և պարտքը 1500-2000 ոսկիի կը համնի։ Ցիշեալը մանիֆաթուրայի քօմիսիօնճիութիւն կ'ընէր Էնկիւրիի և Սթանոսի համար և այս երկու քաղաքներու մէջ ունեցած վաճառատուններն ալ կնքուեցան։

ԽՈԶԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄ.—Երկրագործական մասնագէտներու խորհուրդէն Լէպիպ պէյ, այսօր Սամսոն կ'ուղեւորի, հոն և շրջակաները կատարուելիք խոզակի մրցումներուն հսկելու համար։

ՊՏՈՒՂՆԵՐ ԵՒ ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐ.—Առջի առտու Վոսփորի գիւղերէն և ուրիշ տեղերէ 853 կողով ելակ տարուեցաւ Եմիշ-Իսկէլէսի, ուր ծախուեցաւ 5-8 ղրշ.ի։ Կէյսպէլէն, Տարըճայէն և ուրիշ տեղերէ 1950 կողով կեռաս բերուեցան Եմիշ Իսկէլէսի և ծախուեցան օխան 45-55ի փարայի։ Ամէնէն լաւ տեսակ սալորը ծախուեցաւ օխան 40-50 փարայի։ Աղեքսանդրիայէն, Հալէպէն և սուրիական ծովեզերքէն բերուած վարունգները կ'արժէին հարիւրը 18-22 ղրշ. տեսակին համաձայն, իսկ տոմաթէսներու օխան 95-120 փարա ծախուեցաւ։ Ամէնէն լաւ տեսակ թարմ լուբիան՝ օխան 110 փարա և Բ. տեսակը՝ 95։

ԼԱ ՎԻՔԹՕՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ կեանքի ապահովագրական Ընկերութիւնը որ այնչափ ժողովրդականութիւն շահած է մայրաքաղաքիս մէջ, իր գրասենեակները փոխադրած է Սուլթան Համամ, Նորաշէն Քամերլըճիօղլու խան թիւ 45 և 45 bis։

ՍԿԻՒՏԱՐ, դաշտային ժամանցներու ընտրելագոյնը եղող ՉԻՖԹԼԻԿԻ ՊԱՐՏԷԶԻՆ վարիչ՝ ՄԻՔԻՐՏԻՉ ԷՖ. ՄՈՄՃԵԱՆ կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել հասարակութեան թէ, Ուրբաթ և Կիրակի իրիկուններու համար, բերել տուած է Ռումէններու երկսեռ նուագախումբ մը։ Աղանդերի և ըմպելիքներու տարուած խնամքը կրնան գոհացնել ամէնէն նրբաճաշակ անձերը անգամ։ Իսկ սովորական օրեր զուարճասէր ընտանիքներ կրնան ժամանակ անցընել հոն, պարտէզին գեղեցիկ, ստուերախիտ ծառերու տակ, 20ական փարա տուրքի գին վճարելով միայն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌՔԻ ԱԿՐԱՄ.— Թաղապետական Զ. շրջանակի կառատարներէն Տիմօ, երէկ գիշեր ժամը 4ին միջոցները, Բերա Համալպաշի պողոտայէն երբ կառքը արարշաւ կը վազցնէր, Սիրքէճի բնակող Արապ Հիւսէյինի զարնուեցաւ և գլուխէն ու մարմինէն զանազան կողմերէն ծանրապէս վիրաւորեց զայն։ Վիրաւորեալը անյոյս վիճակի մէջ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, իսկ կառապանը որ փախչիլ կը փորձէր ձերբակալուեցաւ։

ՊԻԼԷՃԻԿԻ ՀՐԴԵՀԸ.— Երէկ ծանուցինք թէ, Պիլէճիկի մէջ մեծ հրդեհ մը ծագած է։ Նոր լուրերու նայելով հրդեհը սկսած է շուկային Եօզգարը չարշըը կոչուած կողմէն ու 18 ժամ տեւելով հրոյ ճարակ ըրած է ամբողջ շուկան, ուր Հայ վաճառականներէն շատ քիչեր իրենց խանութները ապահովագրած էին։

Վնասներուն և այրած շէնքերուն մանրամասնութիւնները կը պակսին, թէև բաւական մեծ կերեւան։ Ապահովագրական ընկերութեանց եկած հեռագիրներէն կը հասկցուի թէ, քաղաքապետարանը, խան մը, փուռ մը և 18 խանութ ալ այրած են։ Կայս. Իրատէի մը համաձայն, հրկիզեալները կը պատսպարուին և մնունդ կը մատակարարուի անոնց։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Մուշ, Եչ.— Այս առտու հիւսիսէն դէպի հարաւ երկրաշարժի թեթեւ ցնցում մը զգացուեցաւ առանց ո և է հետեւանքի։

ՑԱՒԱԼԻ ՏՈՒՄ ՄԸ.— Գարթալէն կը գրեն թէ հոն մեծ յուզում պատճառած է Անգլիացի բժիշկ Տօքթ. Ազօպարտիի կնոջ Տկն. Էլէնի եղեռնական մահը։ Տիկին Ազօպարտի Գարթալէն քիչ անդին, Հարմանլար գիւղը հաստատուած էր երկանը հետ, որ երկրագործութեամբ կը պարապէր վերջերս։ Լուր տարածուած ըլլալով թէ Տիկին Էլէն անձնասպան եղած է, ոստիկանութիւնը անմիջապէս անտարկուած տեղը փութաց ուր գտաւ կնոջ դիակը արդէն իսկ պաղած։ Քննութիւնները սկսան անձնասպանութեան պատճառներուն մասին, բայց ո և է ապացոյց մէջ տեղ չելաւ. նոյնիսկ տիկնոջ վրայի գտնուած յանկարծ թուղթի մը մէջ, այդ տեսակ բան մը չէր ակնարկուած. մանաւանդ կասկածին եկած ուղղութեան անսովորութիւնն ալ նկատի առնելով, կը կասկածուի թէ խնդիրը անձնասպանութիւն չէ։ Ոստիկանութիւնը կը շարունակէ իր գործը։

Հանգուցեալը ի ծնէ Ցոյն էր և Բ. կինը՝ Անգլիահպատակ տօքթօրին։ Դեռ երիտասարդ էր, վերջին տարին ջղային տկարութեան նշաններ ցոյց տուած էր։ Նոր մանրամասնութիւններ կ'ըսեն թէ, Տիկին Էլէն առջի իրիկուն շատ տխուր էր, հաց չէր կերած և ո է մէկին հետ տեսակցիլ չէ ուզած. ինչ անցած էր յայտնի չէր, մինակ հետեւեալ առտու ըսուեցաւ թէ, րէվօլվէրի հարուած մը կուրծքին պարպելով Տիկին Էլէն մեռած էր։

ՀՐԴԵՀ.— Կիրակի օր հրդեհ մը մոխիր դարձուց Պուճաի մէջ (Այտըն) սաֆրիչի, անուշեղէն ծախողի, կօշկավաճառի երեք խանութներ և տնակ մը ու ախոռ մը։ Մինակ սաֆրիչի խանութը 600 ոսկիի ապահովագրուած էր։

ՑԱՆԴՈՒԳՆ ԳՈՂԵՐ.— Բարսայէն կը գրեն թէ, 15ի չափ գործաւորներ, անցեալները գիշեր մը, պատ մը ծակելով մտած են տեղւոյն երեւելիներէն Էյուպ աղայի տունը։ Տանտէրը, տղան ու աղջիկը վիրաւորելէ ետք — որոնք յանկարծ արթննալով ուզած էին իրենց դրամները պաշտպանել — չարագործները ժողված տարած են բոլոր դրամները և թանկագին առարկաները զորս կրցած են գտնել։ Այս յանդուգն գողերուն մեծ մասը ձերբակալուած են։

ՈՂՈՂՈՒՄ.— Երզնկայէ եկած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ, Եփրատ գետը չափազանց բարձրացած է և յորդումներէ կը վախցուի։ Եփրատի եզերքը գտնուած Շէյխլի, Մէրդէքլի և Գարա-քիլիսէ գիւղերը ողողումներէ պահպանելու համար, տեղական իշխանութիւնները կանխահոգ միջոցները կը տնօրինեն։

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԶԱՎՈՒՇՆԵՐԸ

ԻԵ.—Պոլսոյ, Սկիւտարի և Վոսփորի միազուգածի և երկզուգածի նաւակներուն արգիլուած ըլլալով առագաստ պարզել — բաց ի Գատըգիւղի, Գումգաբուի, Եէնի-Գաբուի, Զաթլատըգաբուի և Սամաթիոյ նաւակներէն — անոնք որ առագաստ կը պարզեն իրենց նաւակներուն վրայ, անմիջապէս Քաղաքապետութեան պիտի ղրկուին։ Գատըգիւղի, Գում-Գաբուի, Գատըգիւղի, Եէնի-Գաբուի, Սամաթիոյ, Զաթլատը-Գաբուի նաւակներուն, անոնք ալ Սարայ-Պուռնիէն դուրս միայն կրնան առագաստ պարզել։

ԻԶ.—Աքէճ-Գայըըը կոչուած նաւակները 18 հոգիէն աւելի մարդ չեն կրնար առնել, եռազուգածի նաւակները 8 հոգի, երկզուգածի նաւակները 6 հոգի և միազուգածի նաւակները 4 հոգի միայն կրնան առնել և ո՛չ աւելի։ Աքէճ-Գայըըը կոչուած նաւակներուն արգիլուած է առջեւի կամ ետեւի կողմը կողովներ դնել։ Այս կանոնին անսաստող նաւավարները Քաղաքապետութեան պիտի ղրկուին։

ԻԷ.—Թաղապետական Զավուշները բոլոր խանութպաններուն, վաճառողներուն և արհեստաւորներուն Թէմէզ-դիւի Թէզքէրէները պիտի փնտռեն։ Անոնք որ Թէզքէրէ չունին, Քաղաքապետութեան պիտի ղրկուին, ինչպէս նաև անոնք որ իրենց խանութէն տեղափոխութիւնը կամ իրենց մէկ արհեստէն ուրիշ մէկ արհեստի մը անցնիլը արձանագրել չեն տուած։

ԻԸ.— Լուսացարաններուն, ներկարարներուն, կեղտահաններուն (լէքէճի) արգիլուած է, իրենց խանութներուն առջև, փողոցին մէկ կողմէն միւսը կապուած չուաններու վրայ փակել իրենց լուացած կամ ներկած հագուստները։ Անոնք որ այս պատուէրին կ'անսաստեն, պիտի արգիլուին, և եթէ չհնազանդին՝ Քաղաքապետութեան պիտի ղրկուին։

ԻԹ.— Արգիլուած է փողոցներու մէջ քէօֆթէ պատրաստել կամ անցորդներուն ծախել, ինչպէս նաև յաճախորդները ածիլել, դանոնք փողոցներու մէջ նստեցնելով։ Անոնք որ այս պատուէրին կ'անսաստեն, Քաղաքապետութեան պիտի ղրկուին։

Լ.— Տուն շինել տուողներուն արգիլուած է աստաղձները և ուրիշ շինուածանիւթերը փողոցները թողուլ, ինչպէս նաև վաճառականներուն արգիլուած է իրենց վաճառատուններուն առջև թողուլ հակեր, տակառներ, պարկեր ևն.։ Թաղապետական չավուշները եթէ երբեք տեսնեն այսպիսի բան մը, վերցնել պիտի տան։ Անհնազանդութեան պարագային, վաճառականին աչքին առջև տեղեկագիր մը պիտի պատրաստեն, Քաղաքապետութեան ղրկուելու համար։

(Շարունակելի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1903 2/15 Մայիս Ուրբաթ)

ՑՈՐԵՆ

Ճերմակ Ա. լիպրայէն պակաս		5½ ղշ.
» Բ.	»	6 »
Մախլութ (խառն)	»	6½-6¾ »
» (հաճարով)	»	7-7½ »
Սէրթ էքսթրա, օխան		42 փր.
» միջին տեսակ	»	38-39 »

Այսօր ժամանեց 5 Անատոլ վակոն ցորեն։

2000 գրիւ Վառնա լիպ. պակաս		5¾
10000 » Պուրկազ	»	» 5¾-6

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քըրմա Ա. պարկը 76 ղշ.
» » Բ. և Գ. » 73-74 »

Օտեսա 7000 պարկ. Ա. 98-105, Բ. 90-95, Գ. 84-86, Դ. 76-80 ղշ.։

Վառնա 1631 պարկ. Ն° (2) 77-78, գըրմա 74-75 ղրուշ։

ԹԵՓ

Օխան 18-18½ փարա։

ԳԱՐԻ

Աղէկ տեսակը 12 ղրշ. գրիւը
Երկրորդ » 11¼-11½ »

ՄԻՍԻՐ

Օխան 26-26½ փարա։

* * *

ԵՐԿԱԹԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Երկաթի հրապարակը, անցած շաբթուններուն պէս միեւնոյնն է գիներու մասին։ Միմիայն պելճիական բուլթաւէլը որուն վերջին գինն էր 39—39½ ղրշ. կէնդրնարը, այս անգամ բարձրացած է 44—45, ինչպէս վարի ցուցակին մէջ կը տեսնուի։ Այս բարձրացումը Պոլսոյ հրապարակին, եւրոպական գիներէ ազդեցութիւն կրած է, և այս շաբթուան երկաթի հրապարակը գրեթէ մի միայն բուլթըէլի վրայ է որ գործառնութիւն ունեցած է։

Գիներն են

Կէնդ. (44 օխա) Լ.	100էն
Պելճիական ձող երկաթ	41½-42½
» փուլթրէլ	44-45
Ռուսական երկաթ	76-77
Շրջանակի երկաթ	47-48
Ցցկուած » (սիլմէ)	47-48
Թել	49-50
Սաճ Նօ. 1-4	48-50
» 5-10	60-62
» 11-14	67-68
» անագուած Նօ. 1-14	106-107
» » խռուշաւոր	96 98
Գամի երկաթ	66-67
» կեղծ երկաթ (եարմա)	42-43

2(15 Մայիս 1903

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Խորին շնորհակալիքս կը յայտնեմ Պալքան ապահովագրական ընկերութեան Թուրքիոյ տնօրէն Արշակ էֆ. Ունճեանի որ վերջին անգամ, Թաթավլա, Էվանկէլիսթրիա թաղը պատահած հրդեհէն այրած տանս և կարասեացս վնասը ամենայն փութկոտութեամբ վճարեց։

ԳՈԶՕ ՆԻՔՕԼԱ ԳՐՈՄԻՏԱ
Կ. Պոլիս 11 Մայիս 1903

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Սիմոն Ալթունեան 20, Դալլաճեան Եղբարք 20, Արամ Սօղանճեան 20, Արշակ Հիսարլեան 20, Երուանդ Թիւլպէնտճեան 20, Սարգիս Աչճեան 20, Յովսէփ Զամիչեան 20, Կարապետ Իմճէեան 20, Ենովք Բուլճեան 20, Նշան Փափազեան 20, Լեւոն Լութֆեան 20, Արմենակ Գալըքճեան 20, Յարութիւն Միրտիչեան 15, Արմենակ Շալճեան 15, Յովհաննէս Գաբրիէլեան 15, Դանիէլ Համբարձումեան 15, Վահրամ Իւթիւճեան 15, Արթաքի Գաչըքճեան 13։ Տասնական ղրշ. նուիրած են Տեարք. Երուանդ Պէրպէրեան, Արշակ Արշաւիր, Յարութիւն Ներսէսեան, Լեւոն Գարագաշեան, Երուանդ Օհանչեան, Պապիկ Տ. Յովհաննէսեան, Մաքսուտ Ազարեան, Միհրդատ Զենոբեան, Արտաշ Բարաղամեան, Ներսէս Խաչատուրեան, Արտաշ Զիլճեան, Լեւոն Սաաթճեան, Լ. Մ., Կ. Ս., Սարգիս Գէօքճեան, Միհրան Գարագաշ, Արմենակ Եսայեան, Թորոս Մկրտիչեան, Ստեփան Տէտէեան, Զարեհ Մանուկեան, Աբէլ Եմէքսիզեան, Պօղոս Մէրկէրեան, Լեւոն Էթմէքճեան, Միհրան Ռամաթճեան, Օննիկ Ռէսթէն, Միհրան Զամանեան, Ոսկի Կէմճեան, Կարապետ Խըթիկեան, Արթաքի Գաթըեան, Յովսէփ Բէրտէճեան, Ալպէր Դաբաղաճեան, Միհրան Եալըզճեան, Յարութիւն Մէհտէրեան, Կոպէրնիկ Տէօվլէթեան, Յարութիւն Ֆէսլեան, Մկրտիչ Պէզազեան, Աթանիկ Խաչիկեան, Արտաշ Սվաճեան, Միհրան Տամկաճեան, Արսէն Կուրճեան, Գէորգ Սրմաքէշեան, Մաքսուտ Խանճեան։

(Շարունակելի)

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՔՕՆՍՕԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	32.08
Ամէնէն բարձր գինը	33.14
» վար գինը	33.04

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	ֆր.	125.37½
Երեկուան բարձր գինը		125.75
» վար »		124.75
Քարափ		491.
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիբսիէն		266.
Լօրիում		83.
Պանք Նաս. Կրէս.		422.
Շիրքէթը Խայրիէ	Լ. Օ.	30.
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	«	6.20
» պարտաթուղթ	ֆր.	493.
Թրանսվալ	ֆր.	128.
Րէժիի բաժնեթուղթ	Լ. Օ.	373.
Անատոլ. երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո.	12.36
» պարտաթուղթ	ֆր.	521.
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ. Օ.	4.37

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.05
Նոր մէթալիք	105.10
Անգլիական ոսկի	109.39
Ֆրանսական ոսկի	87.19
Քրիմից	51.02
Բօլ	90.
Ռուպլի Թղթադրամ	8.64
Լոնտոն 3 ամիս	110.35
Բարիզ	22.75

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քօնսօլիտէ մէկ օրուան	Օսմ.	1.75
» ութը »	»	5.
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	2.50

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ 40

ԹԵՐԷԶ ՌԱՔԷՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ
ԷՄԻԼ ԶՕԼԱ

ԺԴ.

Թերէզ քովի սենեակին մէջ քնանալ կը ձեւէր։ Դէմքը պատին դարձուցած, և վերմակը աչքին քաշած, այդպէս կ'երկննար թմրած, համր, և իր մարմինին ոչ մէկ փղձկումը զինքը ծածկող վերմակը կը բարձրացնէր։ Պիտի ըսուէր թէ դեռատի այրին ննջարանին սաւաններուն մէջ կը պահէր զինքը դաժանցնող մտածումները։ Սիւզան, որ երկու կիները կը խնամէր, մէկէն միւսին կ'երթար թուլօրէն, ոտքերը մեղմութեամբ քսքսելով և իր մեղրամոմի դէմքը հակելով երկու անկողիններուն ալ վրայ, առանց կարողանալու դարձնել Թերէզը, որ անհամբերութեան բիրտ շարժումներ ունէր, և ոչ ալ կարող էր մխիթարել Տիկին Ռաքէնը, որուն արցունքները կը հոսէին, երբ ձայն մը զայր զայն իր կենսանուաղումէն սթափեցնել։

Երրորդ օրը, Թերէզ վերմակը նետեց, անկողինին վրայ նստաւ արագ, տեսակ մը ջղային որոշումի մը պէս։ Մազերը ձեռքովը շտկեց քունքերէն սկսելով, և այսպէս մնաց վայրկեան մը, ձեռքերը ճակտին, աչքերը պաղած. կարծես դեռ կը մտածէր։ Ցետոյ կապերտին վրայ ցատքեց։ Անդամները դողդղջուն և տենդէն կարմրցած էին. կապտորակ լայն բիծեր կ'երեւէին իր մորթը, որ տեղ տեղ կը փոթփոթէր, մսէ պարպուածի երեւոյթով։ Թերէզ ծերացած էր։

Սիւզան որ այս միջոցին սենեակ կը մտնէր, բոլորովին զարմացաւ Թերէզը ոտքի վրայ տեսնելով. հանդարտ և երկարաձիգ շեշտով մը խրատեց զայն նորէն պառկիլ, տակաւին հանգչիլ։ Թերէզ մտիկ չըրաւ. իր հագուստները կը փնտռէր ու կը հագնէր դողդղջուն և տենդոտ շարժումներով։ Երբ հագուեցաւ լմնցաւ, գնաց հայելիի մը առջեւ, աչքերը քթթեց, ձեռքը դէմքին վրայէն անցուց՝ հմնկէց բան մը սրբելու ձեւով. յետոյ առանց բառ մը արտասանելու, ճաշասենեակէն անցաւ արագ և մտաւ Տիկին Ռաքէնի քով։

Նախկին փերեզակուհին ապուշ հանդարտութեան մը մէջ էր։ Երբ Թերէզ ներս մտաւ, գլուխը դարձուց և աչքովը հետեւեցաւ դեռատի այրիին որ եկաւ իր առջեւ կայնիլ լուռ ու շունչը բռնած։ Երկու կիները իրարու նայեցան քանի մը երկվայրկեան, հարսը՝ տակաւ մեծցող անձկութեամբ մը և հօրաքոյրը՝ յիշողութեան տաժանելի ճիգերով։ Տիկին Ռաքէն վերջապէս կրնալով յիշել, իր ազազուն բազուկները երկարեց և Թերէզը վիզէն գրկելով, պոռաց.

—Խեղճ զաւակս... խեղճ Քամիլս...

Կուլար և իր արցունքները կը չորնային հրակէզ մորթին վրայ այրին, որ իր չոր աչուըները վերմակին ծալքերուն տակ կը պահէր։ Թերէզ այսպէս մնաց ծռած, ձգելով որ ծերունի մօրը արցունքները համնին։ Ոճիրէն ի վեր կը վախնար այս առաջին տեսակցութենէն և անկողինը մնացած էր, այդ վայրկեանը ուշացնելու, իր խաղալիք սոսկալի դերին վրայ ազատօրէն խորհելու համար։

Երբ Տիկին Ռաքէնը աւելի հանդարտ տեսաւ անոր շուրջը յածեցաւ Թերէզ, խրատեց զայն ոտքի ելլել և խանութ իջնել։ Ծեր փերեզակուհին գրեթէ տղայ եղած էր։ Իր հարսին յանկարծական երեւումը, ներսի դին նպաստաւոր տագնապ մը առաջ բերած էր, որ անոր կը վերադարձնէր յիշողութիւնը և իր շուրջի էակներուն ու առարկաներուն ճանաչողութիւնը։ Տիկին Ռաքէն շնորհակալ եղաւ Սիւզանին՝ տուած խնամքներուն համար. խօսեցաւ ընկճած, առանց զառանցելու, լեցուն տխրութիւնով մը՝ որ զայն կը շնչահեղձէր երբեմն։ Թերէզի քալելը կը դիտէր յանկարծական արցունքներով. այն ատեն զայն իր քովը կը կանչէր, կը գրկէր հեկեկալով և հեղձամղձուկ անոր կ'ըսէր թէ, իրմէն զատ ո՛չ ոք ունի այլ եւս աշխարհի վրայ։

Իրիկունը հաւանեցաւ ելլել և ճաշ ընել փորձել։ Թերէզ կրցաւ սեւնել թէ ի՛նչ սոսկալի հարուած կերած էր իր հօրաքոյրը։ Խեղճ ծերուկին սրունքները ծանրցած էին. գաւազան մը պէտք եղաւ ճաշասենեակ երթալու համար, և հոն Տիկին Ռաքէնի այնպէս կուգար թէ, բոլոր պատերը իր շուրջը կ'երերային։

Առտուն, ուզեց որ խանութը բացուի. կը վախնար որ կը խենթենար սենեակին մէջ մինակ մնալով։ Ծանր ծանր իջաւ փայտէ սանդուխներէն, երկու ոտքը մէկ աստիճանին վրայ դնելով և եկաւ նստիլ հաշուասեղանին ետին։

Այդ օրէն ի վեր Տիկին Ռաքէն հոն գամուած մնաց պարզ ցաւի մը մէջ։

Անոր քով, Թերէզ կը սպասէր և կ'երազէր։ Խանութը իր սեւ անդորրութիւնը վերստացաւ։

(Շարունակելի)

մով տաքցած ։ Մայրապետը խաբուեր էր։

Իր կիսաւեր դէմքը՝ հագուեցուցած սրբութիւնով և գամուած նայուածքով՝ ուր շատ դիւրին էր իր մէջ բռնկած յուզումները կարդալ, գնաց կեցաւ մոմիայացած՝ իր սովորական աղօթավայրը, ուր՝ միայն քննանալու վայրկեաններուն կ'երթար աղօթելու։ Սենեակը, որ մատուռի մը լռին ու սուրբ խորհուրդով կը տարածուէր, աւելի խորհրդաւոր վեհութեամբ մը կը պատկերուէր այս անցքերուն առջեւ։ Մանկան մը պէս՝ որ կը մոռնայ ամէն բան, իր յանցանքները խոստովանելով մէկիկ մէկիկ, ու ողբալով իր կրած փափուկ վիշտերը, մայրապետը սկսաւ խոստովանիլ ամէն ինչ՝ ապշած ու մտասքանչ։

Ժամացոյցը իր հնչուն ձայնը երկնցուց։ Մայրապետը զարմացկոտ նայուածք մը թեցուց դրան կողմը երազէ արթնցածի պէս, թմրեր էր ալ հիւանդի մը պէս։

Իրաւ ալ, կարելի չէր մարդկային հոգիի մը հետ այնչափ արտակարգ վերացումով խօսիլ։

* *

Սենեակը մաքուր լռութեամբ կը փայլէր՝ խնկահոտ գերեզմաններու աղօթքի սուսերներով ողողուցուն, ուր իրերուն մէջ վառող Թաքուն խորհուրդը պիտի պատուէր անհաւատի մը քօղարկուն սիրտը։ Աստուածածնայ խղաներկ պատկերը կը կախուէր արեւելքի ճերմակ պատէն ոսկեփայլ շրջանակով մը պարփակուած, որուն ներքեւ սեւամբերկ փայտեայ խաչ մը կը տեմնուէր երկու կողմերէն, Յիսուսի խաչելութիւնը պատկերացնող երկու կլորակ նըշխարհքներով բռնուած։ Աւելի վարը՝ պատին վրայ՝ դեղնագոյն անուածեւ աճառ մը կը նշմարուէր խաչելութեան պատկերով։

Արեւմտեան պատին վրայ, ուր տեղ տեղ փլատակներ կը նշմարուէին՝ պատռած ու վէրքոտ աչքերու նման, մեծղի գայլ մը հպարտութեամբ կը խոխստար գառնուկ մը խածած իր բերնով, ուր հետեւեալ տողը կը կարդացուէր. «Յիսուս և Փարիսեցիք»։ Սեւով հագուած փոքրիկ գրասեղան մը դրուած էր անկիւն մը, ուր՝ հին, ցեցեկեր գրքերու հատորներ կը տեմնուէին։ Մայրապետը ելաւ յանկարծ ու գրասեղանին քով երթալով սկսաւ բան մը փնտռել, շուտ մը իր տեղը վերադարձաւ դարձեալ, պատուհանին քով, ձեռքը Թուղթի կտոր մը բռնած։ Իր կապոյտ աչքերը կ'երթեւեկէին անդադար Թերթին վրայ, ամբոխի մը մէջէն իր սիրահարը փնտռող աղջկան մը աչքերուն նման։ Շատ շատ Թարթել սկսաւ իր Թարթիչները, ու իր փայլուն ու կարմրուն ճակտին վրայ խորշոմներ բացուեցան օձապտոյտ գիծերու նման։ Թրջեր էին մայրապետին աչքերը, կուլար արագ հեկեկանքով իր խաղալիքները կորսնցնող տղու մը պէս, ու չէր կրնար իր լացը դադրեցնել։

Տամներորդ սենեակէն մեծ աղմուկներ կը լսուէին, սարկաւագցուներուն համած չչնկոցն էր ան, որոնք լեռնամարդերու նման՝ վանքին մենութեան մէջ կ'երգէին, կը խաղային գինովցած կարծես։ Դուրսը, սանդուխին առջեւ՝ հեւացող մթալոյս կանթեղի մը առջեւ երկայնահասակ երիտասարդ մը կեցած էր, հմայող ու մտածկոտ նայուածքով։ Անոյշ պայծառութիւն մը կը վառէր դէմքին վրայ։ Լեցուն այտերը կարծես յոգնած՝ կարմրութեամբ ծոյլ ծոյլ կը ծամրանային։ Աչքերը տախտակամածին գամած ու ափին մէջ սեղմած իր կարճ մօրուքը՝ կը մտածէր հեռու իր ընկերներուն ու վանականներուն անօրինակ հեշտանքէն։ Լուռ զայրացկոտութեամբ նայեցաւ խաժամուժին կողմը, ալ ամէն բան տգեղ կ'երեւար իր աչքին. ա՛խ, վանքի սուսերները կը քօղարկէին զայն, իր մոլեգնոտած զայրոյթը չէր կրնար պոռթկալ անոնց դէմ. լաւ ուսումնասիրած էր անոնց ամբողջ կեանքը։

Լուրջ կերպարանք մը հագաւ յանկարծ, ու սկսաւ ականջ դնել մօտի սենեակէն եկող ձայնին։ Կը հեկեկար փոթփոթելով ձայնը որ բարակ չունչի մը կը փոխուէր, մերթ կը բարձրանար, երբեմն բռնուած զայրոյթի պէս ու կը մարէր։ Սարկաւագցուն ծանրաքայլ ու անչչուկ ուղղուեցաւ ձայնին կողմը։ Ամբողջ մարմինը բարակ քրտինքի մը մէջ Թաթխուած կը դողդղար. սեւ Թաշկինակ մը արգիլեց իր չնչառութիւնը ու ականջը դուռին կպցուց։ Առաջին անգամ պարզ ձայն մըն էր որ կը լսուէր ներսէն, որ սկսաւ բարձրանալ հետզհետէ մանկան մը ձայնին նման։

Խորհեցաւ անգամ մը ներս մտնել, բայց կը վախնար, մի գուցէ վարդապետներէն մին հոն գտնուէր։ Իր խորհուրդը կամաց կամաց իրականութեան մօտենալ կը սկսէր։

Զօրս դին նայեցաւ անգամ մը վախկոտ չարժումներով ու իր դողդողուն մատներով դուռին զարնելով, ներս մտաւ։

Արդէն կը ճանչնային զիրար։

Մայրապետին աչքերը կարմրեր էին արցունքներով լոգցած, ու իր կոյսի երկայն մազերը ցրցքներ էր սեւ լաչակի մը տակ։ Սարկաւագցուն նշմարեց ամէն բան, ու նստաւ ընկողմնարանին վրայ։ Ցած ձայնով մը՝ որ փափսուքի կը նմանէր, սկսաւ խօսիլ մայրապետին հետ։ Մայրապետը ալ դադրած էր լացէն, ու հաւկնալով երիտասարդ վանականին գաղտնի իր սենեակը մտնելը, մատնուելու վախէն, պատմեց շատ կարուկ իր յուզման չարժառիթները։

«Մօտիկ անցեալի մը վառ յիշատակը գինովցուց զիս։ Ա՛խ, յիշատակներս՝ արցունքներ են սրտիս մէջ լեցուած։ Ձեմ կրնար առանց լացի անցնիլ անոնց վրայէն, կարծես զգալի պէտք մըն է ան ինծի»։

Լռեց մայրապետը բոլորովին յուզուած։ Սարկաւագցուն, հետաքրքիր, ստիպեց, որպէս զի պատմէ ամէն բան։

Աղքատ ընտանիքի մը զաւակ էի։ Երբ տասնեւչորս տարեկան եղայ, հայրս մեռնելով՝ մինակ մնացինք մեր հինցած տան մէջ։ Մայրս տնական գործերով կ'աշխատէր, մեծ քոյրս ալ շրջիկ սպասաւոր մըն էր, իսկ ես մեզի դրացի դերձակի մը քով աշակերտուհի էի, որուն աղջկան շնորհիւն էր որ կրցայ մտնել այդ աշխատանոցին մէջ։ Արհեստիս մէջ փայլուն յառաջդիմութիւն մը ցոյց տուի, ու ամէնն ալ կը գուրգուրային վրաս գովեստներ չռայլելով։ Ամէնուն չրթներուն վրայ կը շրջէր անունս, սակայն հպարտութեան դող մը իսկ չանցաւ սրտէս. լաւ համոզուած էի թէ՝ հանճարաւորութիւնը չուտով պիտի յաղթէ հոգւոյ ամէն կիրքի, ու սիրեցի ես այդ կեանքը։

«Իրիկուն մը, մինչ նստեր էի պատուհանին առջեւ, ու շրջազգեստ մը կը կարէի նորաձեւութեան համաձայն, մեծ քոյրս կարմրութեամբ բռնկած ու ձեւափոխ դիմագիծերով սկսաւ պոռալ յայտնի բարկութեամբ մը. «Ա՛լ պիտի չերթաս այդ դերձակին քով. մաչեցայ ալ, ա՛լ մաչեցայ։ քեզի համար տունը մնացեր եմ...»։ Եւ իրաւ ալ չկրցայ երթալ դերձակուհւոյն քով։ Հարուստներու մանկիկները պահելով ստակ կը չահէի, չնչին գումար մը, վշտերով ժողվուած արցունքի կաթիլներ. պէտք էր այս անունը տալ այդ ստակներուն, որովհետեւ հետզհետէ կը դառնանար սիրտս։ Քունս փրցուած էր աչքերէս. գիշերները չէի կրնար հանդարտ քուն քնանալ՝ սնանկացող հարուստի մը պէս, գիշերը՝ ձանձրոյթի յոգնեցուցիչ սեւ քօղ մըն էր կարծես ինծի համար։ Երբեմն անքուն՝ կը լուսցնէի խորհուրդներով յոգնած։ Այս բանը շատ ծանր նստաւ ինծի, ու վերջապէս մտածեցի միայնուն սպասուհի մը ըլլալ, ու եղա՛յ ալ մեծափարթամ կալուածատէրի մը քով։ Հայրական փափուկ գուրգուրանքով մը կը նայէր ան ինծի։

«Ամառուան չքնաղ օր մը, տիկնոջ հետ պտոյտի գացին գիւղացի մօտակայ լեռները, ու երկու փոքրիկներուն պէտք հսկէի ես տան մէջ։

«Կէս օր էր, ու տաքութիւնը կը ծանրանար երթալով։ Երկու սիրունիկները առնելով՝ ես ալ պտոյտի ելայ, ու հասանք Ս. Կարապետ եկեղեցին բակը։ Պզտիկները խաղալ սկսան ձագ թռչուններու նման բարակ ճիչերով։ Եկեղեցւոյն դրան խաչը ու հոն քանդակուած մարմարեայ սիրուն հրեշտակներուն հանդարտ այտերը կը համբուրէին բարեպաշտներու պէս։ Յանկարծ ինալով Միհրան, խախտեցաւ ալ թեւը։ Կը դողայի վախէս գինովցած, ու ամէն բան կ'ամպոտէր գինով աչքերուս առջեւ։ Հարիւրաւոր խորհուրդներ կ'անցնէին մտքէս, բայց ապահով չէի զգար ինքզինքս. վերջապէս պիտի մատնուէի։ Միհրան պիտի պատմէր ամէն ինչ տեղն ի տեղը։ Մահուան գաղափարը կ'ալեկոծէր գանկիս մէջ։

«Սակայն բան մը չըսին իմ տէրերս ինծի, երբ նշմարեցին յիմարագոյն տրտմութիւնս որ զիս կը չարչրկէր։ Բայց ես, հոգեկան տենդոտ տագնապներով կապուած, մինչև դրի վանք մտնել. երբ տեսայ որ Միհրանի ցաւերը կը կրկնապատկուէին, ու մահուան գաղափարը մեր մէջ կը մնար կամաց կամաց։ Եւ իրաւ ալ, մեկնելէս ամիս մը վերջը մեռեր էր Միհրան, մահուան վայրկեաններուն զիս պատճառ բռնելով»։

Եւ սկսաւ կրկին լալ մայրապետը իր յիշատակներուն մէջ տարուբեր, որոնք ձիւնի պէս կը թօթուըրուէին իր սպիտակ մարմինոյն վրայ։

Սարկաւագցուն ապշեցաւ մայրապետին հոգեկան այս պերճ զգայնութեան առջեւ, որ անմատչելի ազնուութիւն մըն էր, ու չկրցաւ բառ մը իսկ Թօթովել, որովհետեւ ինք ալ յուզուած կը մտածէր մայրապետին մեծ անցեալին վրայ։ Պատուհանէն դուրս երկնցուց անգամ մը իր գլուխը, մայրապետներու սենեակները դիտելու համար՝ որոնց պատուհանները՝ պզտիկ լոյսերու մէջ կը կայծկլտային։ Անծայ լճը լուսնին տակ կը խլխար իր խեղճ երգերէն գինովցած. հեռուն՝ տուները մշուշներու մէջ, որոնք խառն ի խառն կը տարտամնային լեռներն ի վար, կը նոյէին լուսաւորներէն հսկուելով, ու լուսինէն Թափող լոյսը՝ որ միջոցը կը լեցնէր, լուռ Թարմութիւնն ունէր Թուլցած գիշերներուն։

Հեշտ նայուածք մը ձգեց սարկաւագցուն մայրապետին վրայ, ու սկսաւ դառն իրականութիւններու վրայ խօսել, որոնք վանքի խորերէն կը պոռթկային, վանական ներքին կեանքին վրայ պաղ սուսերներու պէս լեցուելով։

—Վարդապետները իրենց սիրած միաբաններուն հաչտ աչքով կը նային, կը խօսակցին անոնց հետ, կը ծիծաղին...։

Շնկոցներ լսուեցան ու ընդմիջուեցաւ ձայնը։

Սարկաւագցուն դուրս նետուեցաւ սենեակէն, երկու ոստումով սարսափահար ու դեփ դեղին կտրած։

Աղջիկներուն խումբը կը նշմարուէր նուրբ ստուերի մը մէջէն, որոնք իրարու կը պոռային վառուած և մոլեգնոտ։ Գիշերուան մեռած լռութիւնը կ'ալեկոծէր։

Սեւազգեստներու բազմութիւն մը երեւցաւ։

Բ.

Գիշերուան պարզ լռութիւնը կը խռովէր ձիւնհալը։ Թիւ 17 սենեակին մէջ նիհար լոյս մը կը դողդղար ու պատուհանին ճերմակ վարագոյրներուն վրայ երկու տգեղ մարդակերպ ստուերներ կը չարժէին։

Արտաշէս, իր մէջ բնակող փայլուն երազներէն մոլեգնած, եկեր էր գիշերանց գաղտնի տեսակցելու մայրապետին հետ։ Մայրապետը կը դողար բռնուելու երկիւղէն, սակայն չէր կրնար արգիլել իր սենեակը մտնելէ, ու արտակարգ խորհուրդները կը սարսռեցնէին զինքը։

—Ինչ կը խորհիս Արտաշէս փափսաց մայրապետը, խռոված ձայնով ։

Կարմրած էր Արտաշէս ու տաք սարսուռ մը քսուեցաւ իր մարմինոյն։

—Դժգո՞հ եմ, դժգո՞հ այս կեանքէն, ըսաւ Արտաշէս. չե՛մ կրնար ապրիլ ես վանական սեւ կեանքը, պիտի Թողում վանքը, երթալ քաղաքին կեանքը ապրելու համար։ Պիտի հասնիմ, պիտի հիւծիմ մինչ երազելով, էհ, ինչ չահ...։

Մայրապետին միտքը ինկան իր անցուցած անուշիկ ու չքեղ վայրկեանները, որոնք յիշատակներ կրնային ըլլալ միայն իր միտքին առջեւ։

—Ե՛ս ալ կուզամ, մրմնջեց մայրապետը կարմրած, ու չուարած մանկան մը նման, սկսաւ արցունք Թափել անձայն ու անխօս հարսի մը պէս։

Արտաշէս երազէ մը ցնցուածի պէս, բռնեց մայրապետին ձեռքերէն ու ինկաւ անոր Թրթռուն կուրծքին վրայ, մայրապետը ծռեց իր գլուխը, Թուլցած ու վիրաւոր կենդանիի մը պէս, մոռնալով ամէն բան, վանքը, եկեղեցւոյն պատկերները, որոնք իր է՛ն խանդավառելի բարեկամներն էին, որոնց առջեւ հատցուցած էր երբեմն իր տաք արցունքները՝ աղօթքներով գինովցած։ Վայրկեանները տարբեր էին հիմա։ Ինչ էր ինք. ա՛խ ալ մայրապետ չէ՛ր։ Սա խուսափուկ գաղափարը կ'անցնէր մտքէն, ալ պիտի մեկնէր վանքէն Արտաշէսի ընկերացած։

—Ա՛խ, սիրե՛նք զիրար, սիրե՛նք, մրմնջեց Արտաշէս մայրապետին նայելով՝ որուն կարմրած մանրիկ աչքերուն մէջ տրտմութիւն մը կը վառէր կարծես։

Ձէր կրնար խօսիլ մայրապետը, վանքի սուսերները կը ճնչէին զինքը, պէտք էր լռել։

* *

Իր մտքին մէջ կը Թարմանային մըշուշապատ անցեալներ. միտքը կ'իյնար յին անդադար անցեալին անուշ ու ժպտուն պատկերները, ու մեծ յուզում մը կը նշմարուէր իր կարմիր այտերուն վրայ։ Ալ մոռցեր էր վանքի տրտմութիւնները. հոգեկան ընդարձակ մեծութիւն մը կ'զգար, տարբեր մարդ մըն էր ինք։

Աշակերտները աշխատասրահին մէջ կ'աշխատէին։ Արտաշէս անտարբեր ու հանդարտ երեւոյթով մը գնաց նստելու իր գրասեղանին առջեւ. բայց մտածելու փափաք մը կը վառէր իր սրտին մէջ։ Ինք կղերներու կեանքին խորունկը Թափանցած, ուսումնասիրած էր այդ մեծ բայց անոնց ձեռքով խո՛լ աւրուած կեանքը։ Յոռի շրջան մը կը Թուէր իրեն կղերին պարզ կերպը։ Եւ ինք ալ պիտի մատնուէր այդ անարգ վիճակին.—Ո՛չ, անկարելի՛ էր այդ։ Ու սկսաւ բան մը գրել Թուղթի մը վրայ, անհամբեր պատկերելու իր խորհուրդները։

* *

Իր սրտին մէջ Թափած լուռ արցունքները անմեռ կը մնային, ու ինք վշտին ընկեր, իր առջեւ եղած բիրտ ու անզուլ բաներուն առջեւ մտախոհ, կ'ըսէր ինքնիրեն Արտաշէս, «Օր մը պիտի հիւանդնամ, ցաւերս լռութեամբ մարելուս համար»։

Աստղ մը, հազիւ թէ լոյսը ճըքիլ կ'սկսէր, ու մութը կը բարակնար շըղարչի մը նման, Արտաշէս տենդոտ սարսուռով մը արթնցաւ, իր ձեռքերը կուրծքին վրայ խաչաձեւած։ Ինքնին հեծկլտանք մը ու մարած ձայն մը դուրս կ'ելնէր իր չրթներէն, Թուլցեր էր ճամբորդի մը պէս։ Օ՛հ, իր այս հիւանդութիւնը մահուան սարսափը կ'անցընէր իր առջեւէն։ Ո՞վ պիտի խնամէր արդեօք զինքը։ Բայց ամենէն ալ կը խորչէր։

—Բայց պիտի ելլեմ՝ մրմնջեց, հոգ չէ, պիտի չարչարուիմ վշտերու ու կոտտանքներու մէջ, միայն թէ սա աչպուչներուն մէջ չպիտի մնամ։

Ցանցաւոր տղու մը կերպարանքով ու դողդղջուն ելեր էր Արտաշէս անկողնէն։ Միայն սիրելի մայրապետին պիտի իմացնէր իր հիւանդութիւնը։

Կուրծքէն ներս խորունկ ու ալինդ ձայն մը կ'ելեւէջէր։ Գլխու պտոյտներ, մարեցող տաքութիւն մը կ'անցընէին իր մարմինոյն վրայէն ու իրերը կը շրջէին իր առջեւ։

—Արտաշէ՛ս, փափսաց ձայն մը, ու նետի մը պէս սլաքուեցաւ այս ձայնը իր կուրծքէն ներս՝ մայրապետն էր, որ եկեր էր իմացնելու մեծ գաղտնիք մը։ «Գիտե՛ս, անցեալ օրուան մեր գաղտնի տեսակցութիւնը իմացուեր է։ Մութին մէջէն եկող փափսուքէ մը իմացայ, երբ լուռիկայ գիշերին սենեակս կը վերադառնայի։ «Իմացար կ'ըսէր — անծանօթ ձայն մը — անցեալ գիշերուան Թիւ 17 սենեակին գաղտնի խօսակցութիւնը. սուր հետաքրքրութեամբ լարեցի ականջներս։ Ձայնը կը չարունակուէր առանց իսկ կասկածելու թէ՝ զիրենք լրտեսող անձ մը կը պահուըտէր մութին մէջ։ Որովհետեւ սիրտս ուժգին կը բաբախէր ու կը դողդղայի, չկրցի ամբողջովին միտքս պահել կ'ըսէր ձայնը. բայց Արտաշէսն էր մայրապետին հիւրը, ըսաւ տրտմօրէն, կը գանգատէր վանքին վրայ, մոռնալով կարծեմ ամէն բարութիւն, կ'ըսէր։ Կամաց կամաց սկսան քալել ու երբ պարտէզին քով հասան, դէմքս լաչակիս տակ ծածկած՝ հեռացայ, առանց տեսնուելու։

—Ուչադրութիւն. մրմնջեց մայրապետը, ու անտարբեր քալուածքով մը հեռացաւ Արտաշէսի քովէն։

Մոռցեր էր Արտաշէս ամէն բան, ու չէր կրցեր իմացնել նոյնիսկ իր հիւանդութիւնը մայրապետին։ Հիմա մէկ խորհուրդ մը ունէր միայն, այն էր, հեռանալ վանքէն։

* *

Փափուկ բարձին վրայ ծռեց մայրապետը իր խորհուրդներով ծանրաբեռնուած գլուխը, ուր՝ վախը ու քաջութիւնը կը կռուէին անդադար։

Քունը՛ մտաւ անոր հոգւոյն մէջ։

Լամբարը կը հեւար տժգոյն բոցով մը, մեռելի մը մնարին տակ վառուած մոմին նման։ Անհուն սարսափ մը կը քամուէր պատէն կախուած պատկերներուն աչքէն, որոնք անթարթ՝ չորս կողմ կը պտտցնէին աչքերնին, ապշած ուրուականներու հանգոյն։ Դուրսը մութը կը չարունակէր խռմալ, անդադար խռմալ։

Խորունկ քունի մը մէջ ընկղմած էր մայրապետը երազներու մէջ Թափառական։ Լոյսը կը վէտվէտէր անոր կարմիր այտերուն վրայ, ինչպէս բոցի ճառագայթ մը մարմարին։

Մանրիկ ոտնաձայն մը լսուեցաւ դուրսէն, ու կը մօտենար երթալով։ Սենեակին դրան առջեւ մարեցաւ ձայնը, ու բան մը մռիկ կ'ընէր կարծես դրան առջեւ կանգնած գողի մը համանման։

Անցեալ օրուան հետամտողն էր որ՝ կրկին եկած էր լրտեսելու։ Բայց ձայն չառաւ, միայն չնչառութեան մը բարակ ձայնը կը համնէր ականջին, ու լոյսը կը փոփոխէր լռութեան մէջ վառուած։ Իր՝ մութին վարժ աչքերը դրան մէկ ճեղքէն դրաւ և տեսաւ որ ընկողմնարանին վրայ կը քնանար մայրապետը, իր առջեւ Թուղթի Թերթեր դրած։ Լուռ չարժուձեւով մը, նայեցաւ չորս դին ու մէկը չնշմարելով՝ բացաւ դուռը մեղմ կերպով։ Լռութիւնը կը չարունակուէր։ Հետամտողը առնելով Թուղթի կտորները մարեց լամբարը անչչուկ, ու դուրս ելլելով անհետացաւ մութին մէջ։ Սենեակին պատկերը փոխուեցաւ։

Մայրապետը կը քնանար օրուան իրազներէն Թմրած անուշ ու գուրգուրալի երեւոյթով մը։

Գ.

Փետրվարի ցուրտը կը լեցնէր չորս դին իր ահաւոր սաստկութեամբ։ Ձիւնը էն վերջամնաց ու խոշոր փաթիլներով ծածկեր էր մարմարի տաշուքի նման լեռներու բարձունքները ու դաչտերու լայն մակերեւոյթները, և էն վերջին փշրուքն էր որ փոչի նման Թաչտելով վար կը Թափէր։ Պաղ հով մը կը փչէր այս միջոցին, ձիւնի փշրուքը լեռնէ լեռ ու դաչտէ դաշտ Թռցնելով։

Մայրապետը վանահօր առջեւ կեցած, դէմքը՝ արիւնի գաղջ կարմիրով մը վառվռուն, կը դողար անսովոր վախով մը։

Տրտում ու ցուրտ գոյն մը հագուեր էր Եպիսկոպոսին դէմքը, ճակտին վրայ խորհրդաւոր խորշոմներ գծուեր էին, ու նման այն աղջիկներուն՝ որոնք չեն համարձակիր խոստովանիլ սէրերնին իրենց սիրահարին, Եպիսկոպոսը ամչկոտ երեւոյթով մը վար կը նայէր քանի մը Թերթ Թուղթ բռնած ձեռքին մէջ։

Մայրապետ և Արտաշէս նամակներ փոխանակած էին, և այդ նամակները վանահօր ձեռքն էին։

Ալ պարզուած էր ամէն գաղտնիք։ Մայրապետը հասկցաւ իրենց մատնուիլը։ Կը ճանչնար յայտնողը։

—Իմացուած է ամէն բան մրմնջեց վանահայրը դողդղջուն ու տկար ձայնով մը։ Բայց մայրապետը՝ անուշադիր կարծես այդ ձայնին, հեռուն կը նայէր՝ լեռներուն կուրծքը փորող երկրագործներուն վրայ։ Ծիծաղոտ արցունքներ Թափեցի երբ գտնուեցան ձեր նամակները։ Անչուշտ պէտք է մանրամասնօրէն խօսիլ ձեզ ամէն բանի։ Շուարեր էի, ու բոլորովին Թուլցած այս նորանշան պատահարին առջեւ, չկրցայ ինքզինքս գտնել քանի մը վայրկեան, բառ մը իսկ չկրցան արտասանել իմ իրարու կապուած չրթներս, որոնք կը դողդղային անդադար։

Սգաւորի մը խեղճուկ նայուածքով կը նայէր մայրապետը եպիսկոպոսին։ Իր աչքերը երթալով կը կարմրէին ու խոնաւ կ'սկսէին քննալու տենչանքով լեցուած կարծես։

—Ալ ձանձրացայ վանքի կեանքէն ըսաւ մայրապետը գլուխը ծռած ու ամչնալով։

—Ձեմ հասկնար, պատասխանեց եպիսկոպոսը, իր աղաչաւորի կերպարանքը դադրեցնելով։ Առաջին անգամն է որ կը պատահիմ այն տեսակ անձերու որոնք դառնացած Թչնամիներ կը դառնան իրենց կեանքին ուժ տուող հաստատութեան մը։ Անսիրտ մարմիններ կը դառնան նոյնիսկ ժողովուրդին կեանքը բարելաւող հոգիներու դէմ, ինչ էր ձեր ուխտը, ինչ էր ձեր առաջին ու... պարտականութիւնը, կրնա՞ք ըսել... Աստուծոյ ծառաներ պիտի չըլլա՞յի՞ք։

Մայրապետը Թուլցաւ այս կրակոտ բառերուն առջեւ, միամիտ աղջկան մը նման որ կուլայ անդադար, նախապաշարումներով լեցուած իր նուիրական մեծ գրքին վրայ կռթած ըլլալուն համար։ Աստուած բառը կրակոտ տող մը սրսկեց իր վրայ, և ուժգին ցնցում մը զգաց, ինչպէս պիտի ըլլային մարդիկ, երբ անձրեւին ու փայլակներուն մէջէն խոյանար կայծակ մը, ու մոռցաւ գրեթէ անցեալը, ու հմայուած եպիսկոպոսին խօսքերէն, ըսաւ,

—Բայց Արտաշէս պիտի ատէ զիս երբ մոռնամ զինքը։

Անուշ ու մեղմ ձայնով մը ըսեր էր մայրապետը այս խօսքերը։

Սակ մը իջաւ եպիսկոպոսին դէմքին վրայ, բայց կրցաւ դիւրաւ մարել այդ երեւոյթը իր երեսէն։ Հիմա գուրգուրացող հօր մը ժպիտը կը վառէր անոր չրթներուն վրայ, ու բառեր կը փնտռէր չողչողուն ու հմայիչ այս փլած սիրտը։

—Յաւերժապէս մթագնած հոգիներ են անոնք, և կրնան անձիգ խաբել չողքորդութեամբ։ Նամակին մէջ սուսերը կատաղի ու սեւ փայլ մը տուեր էին վանքին ու վանականներուն, արդարեւ շատ ոսկացի։

Ապուշի մը նայուածքով ու լռին՝ եպիսկոպոսին կը նայէր մայրապետը զգալով սրտանց դառն խղճահարութիւն մը։ Իր երազները հալեր էին մէկ վայրկեանի մէջ իր խորհող մտքէն։

—Բան մը չեմ գիտեր, փափսաց ծանր ձայնով մը, յանցաւորի մը պէս։

—Բայց պիտի մերժես, հասկցա՞ր...

Մայրապետը գլխու կարճ չարժումով մը պատասխանեց ու դուրս ելաւ—։ Իր ոտքերը կը ծանրանային։ Հազիւ հազ կրցաւ իր սենեակը մտնել, հառաչելով։

* *

Ամէն օր մէյմէկ փոթորիկ կ'անցնէր մայրապետին կեանքին վրայէն ու խուչոր կասկածներու մէջ ինկած կը մտածէր կեանքի այս ձանձրոյթին վրայ։ Իր մտքին առջեւ կը հայհյեանային մերթ տրտմութիւններ սիրուն վերջալոյսով մը փողփողուն, ու մերթ հեշտութիւններ սեւ ամպերով ծրարուած։

—Աստուա՛ծ, ինչպէս պիտի պատմեմ հիմա Արտաշէսին այս ահաւոր եղելութիւնը, կը մտածէր ինքնիրեն։ Եթէ գային ինծի ընէին այս մերժումը, Ա՛հ, Աստուած իմ... գոհեիկ այս չարժումէն մահուան չունչը անցնէր Թերեւս հոգւոյս մէջէն... այ չեմ կրնար սակէ... պատ բան մը երեւակայել։ Ա՛հ, ինչ պիտի գրեմ, մնացած գաղափարներս չեն կրնար չինել անոր սիրտը։

Մայրապետը գոցեց բաց պատուհաններն, ու անսովոր դողով մը իր վանականի բարակ ու սեւ դօտին պլլեց իր մէջքին չուրջ, ու սեւաւորուելով դուրս ելաւ սենեակէն։ Մութին մէջէն գերեզմաննոցի ստուերի մը պէս կ'ընթանար, իր աչքերը եկեղեցւոյն պզտի լոյսերուն ուղղած։ Եկեղեցւոյն առջեւ կանգ առաւ մայրապետը, ճիչդ ինչպէս կ'ընեն գողերը երբ կը համնին դրան մը առջեւ։

Նորընծաներուն մեղմ ու մարմրուն ձայները ողբերգական արցունքոտ տեսարան մը պարզեցին մայրապետին առջեւ։

Գողի մը նման ներս մտաւ եկեղեցին դռնէն, ու դաւիթը կայնեցաւ անկիւն մը, ուրտեղ լոյսը չէր կրնար իր ճառագայթները երկնցնել։ Ցուրտ մամ մը լոյս կուտար եկեղեցւոյն։ Պատկերը խորհրդաւոր էր։

Խղճահարութիւնը սկսաւ մայրապետին հոգւոյն մէջ մտնել ու յուզուիլ։

Դասերուն մէջ, չարուեր էին սրեւղաները գրքակալներուն առջեւ, ու իրենց մաղթանքներուն ողբաձայն չեշտերը կը մխուէր մայրապետին կուրծքէն ներս, ինչպէս պիտի ըլլար նոյնը՝ երբ գերեզմանոցին մէջ լար մայր մը իր որդւոյն գերեզմանին վրայ։

—Ա՛հ, Աստուած իմ, մրմնջեց մայրապետը երեսի վրայ ինկած։ Առիր, առիր ալ ամէն բան, չեմ կրնար աչքերս դարձնել քու սուրբ ու մեծ Աստուածութեանդ կողմը, անոնք Թող մարին ալ սա հիւծող մոմին նման, անձայն ու դալկացած։ Թող մարին ա՛հ, Աստուած իմ, իմ պղտոր ու մոլորած նայուածքներս։ Սուտ փառքերուն խաբուեցայ. երդումներս մոռցայ։

... Դասերուն մէջ Եկեղեցի տխուր չեմը կ'երկննար։ Մայրապետը Թմրած իր արցունքներէն ու մեծ երազէն սարսափած գլուխը վեր առաւ, իր աչքերը խղտացին լոյսին Թրթռումներէն, ուր՝ բոց կարմիր մը կը վառէր արցունքներով պապղուն։

Փոթորկոտ գիշերուան խորունկ մութին մէջ ալ աւելի կը խորունկնար մաղթանքներուն հոգին, և անոնց սուր ու անուշ չեչտերը երազներու նուրբ հեշտութիւնը կը հիւսէին իր մտքին մէջ։ Մայրապետը կ'օրօրուէր ձեռնատարած, աղաչաւորի մը հոգեսարսուռ նայուածքով։

Խաչելութեան պատկերը վիշտ մըն էր կարծես կամաւ իր առջեւ կախուած։ Իր կարմիր աչքերը պատկերին վրայ կպցուցած՝ կարիճներ սիրտը որդւոյն դիակին առջեւ մարմրող մօր մը սրտին նման։

Արագ ցնցում մը սահեցաւ մարմնոյն վրայէն, ու ալեկոծութենէ ազատուող նաւու մը պէս՝ հանդարտ զգաց ինքզինքը մայրապետը։

Դ.

Իր գզրոցին մէջ նամակ մը նշմարեց Արտաշէս, և ապշած առաւ զայն խեղոյն, ու լուռ, սրտի լայն լայն Թրթռումներով սկսաւ կարդալ.

«Սիրելի Արտաշէս,

«Ձգիտի տրտմիք. կը զգամ յանցանքս։ Կը մերժեմ ամէն բան։ Ձեմ կրնար մեկնիլ վանքէն։ Կոչումս մոռցած, լկտիհիի մը պէս չարժեր էի։ Բոլոր մեր նամակները Վանահօր ձեռքը տեսայ երէկ, երբ կանչուեցայ։ Իմացիր այս գաղտնիքը։ Դուք կրնաք մեկնիլ։ Յաջողութիւն։» ՄԱՅՐԱՊԵՏ

Բայց տաքութեան մը մէջ կ'այրէր իր մարմինը, ու քրտինքը՝ արցունքի պէս կ'երկննար վար կարմրած այտերէն, փայլունութիւն մը քսելով դէմքին, ճիշտ ինչպէս պիտի ընէր խղունջը երբ անցնէր մարմարի մը վրայէն։ Վրէժի մը կարօտը կը տանջէր զինքը, կրակ զգայնութեան մը մէջ բարախուն։ Իր բոցեղ նայուածքը կը Թափառէր հոս ու հոն, իր ծոյլ քրտինքը կը չարունակէր չարուիլ ճակտին վրայ պղտոր պաղ։ Իրերը տգեղ ու արիւնոտ բան մը կը դառնային իր առջեւ։ Գլխու խորհրդաւոր չարժումներ ըրաւ իր չրթները պկռաններուն մէջէն սեղմած։ Նա դէմքով հիւանդ մըն էր դարձեր։

—Պիտի հասկցնեմ իրենց, փափսաց Արտաշէս։ Տենդոտ պաղութիւն մը սրսկուեցաւ այս վայրկեանիս իր կուրծքէն ներս։

* *

Ստուերի նման բան մը սահեցաւ վանքին դռնէն, ու խորունկ մթութեան մէջ անհետացաւ եղաւ, ալ չերեւնալով անգամ մըն ալ։

Հեռուէն, լեռնոց ծառուղիներուն մէջէն ստուեր մը կը սահէր մարդակերպ, Արտաշէսն էր այդ ստուերը, որ ծածկած ինքզինքը վանականներէն, կը փախչէր վանքէն։

Թափառականի մը ոտքերուն Թրթռիններուն կը նմանէին իր ոտքին Թրթռիները, կասկածներով լեցուած իր սիրտը, ոչնչութեան մէջէն ոչինչի մը կը դիմէր, ուր մահերը միայն կը դարանին։ Իր գինովի խռոված ու մըշուշապատ միտքը գործերու չոր կերպուածքներէն ու միջնորդի մը Թեթեւ Թռիչքէն կահացնակոծէր։ Շուարեր էր, չէր կրնար հանդարտ քայլ մը նետել, ամէն մէկ քայլին ծանր ծանր ձգտումներ կը զգար։ Թուլութիւն մը կը ծաւալէր մարմինէն ներս, ալ չէր գիտեր Թէ, ի՛նչ կ'անցնէր իր սրտին գաղտնի խորքերէն, որ զինքը ճզմելու չափ կ'աճէր։ Ձէր գիտեր Թէ ինչ կ'ըլլայ. բայց կը քալէր, անգիտակից, գանկին մէջ տղու մը խելքը պարունակելով։ Տղայ մըն էր լեռներու կուրծքէն փրթած, հոն կորսուած, անճամբ լեռներու, զիկ-զակ ուղիներու մէջտեղէն քալող։ Ալ ոչ ոք կը ճանչնար, անհուն՝ իր կայքէն վեր հաստատուած, լաւ կը ճանչնար զայն։

Մութը հսկայ սփինքսի մը նման բացած էր իր ահաւոր բերանը, անոր մէջէն կը դիմէր նպատակակէտի մը։ Ոչ ոք կը նշմարուէր, վերը՝ լոյսերը միայն կ'ուռէին, կը վառէին անձայն, մանրիկ արծաթ ալիքներու պէս, անոնք իսկ չէին գիտեր Թէ, իրենց դռնէն չունչ մը կ'անցնէր ստուերի մը չափ Թեթեւ։

Մինակ էր Արտաշէս, ինք իր խորհուրդներուն ընկեր։ Լուսնալու մօտ էր ու կը քալէր դեռ լոկ չունչ մը դարձած։

* *

Իրիկուան կարմիր վերջալոյսը երբ պղտորիլ կը սկսէր, Արտաշէս ներս մտաւ իրենց տան դռնէն։ Մայրը ապշած ու ժպտերես կը նայէր իր որդւոյն։

Արտաշէս նետուեցաւ խինթի մը պէս իր մօր գիրկը ու ողբաց. «Մա՛յր, խաբեց զիս մայրապետը»։

Ատաբազար ԿԱՐԷՆ

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ. ԳԱՅԵԼԵԱՆ